

סיכום דיני

הישיבה בעזרה

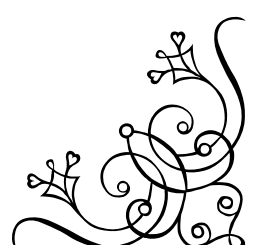
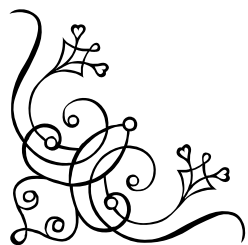

יוצא לאור כמנהגת תודה לה' על כל הטוב אשר גמלנו

ובפרט בהקמת הכולל 'יום שלם' בית מדרש גבוה לכהנים
ללימוד הלכות עבודת בית המקדש שיבנה בב"א.

"עַזְרוּנוּ חַמּוּנוּ וְלֹא עֲזָבוּנוּ חַסְדֵינוּ וְאֵל יִשְׁעֵנוּ לִנְצַח"

וכצפייה לבנין ביהמ"ק שיבנה בקרוב וינהגו הלכות אלו למעשה

זכויות הדפסת הקונטרס וזיכוי הרבים נתרמו
ע"י אאמו"ר שליט"א לעי"נ הוריו נ"ע
ולרפואת מרים בת ויקטוריה

רשימת סיכומי הדינים שיצאו בס"ד על ידינו

סיכום דיני עשיית מחיצה מבני אדם ובהמה * סיכום דיני מחיצה בפרוץ ועומד *
סיכום דיני צורת הפתח * סיכום דיני שיעור גודל הסוכה * סיכום דיני ד' מינים
למדקדקין במצוות * מראי מקומות עמ"ס מדות תמיד וקינים * סיכום דיני גגין
ועליות לא נתקדשו * סיכום דיני הכל בכתב מיד ה' * סיכום דיני הנפת ברזל
ע"ג המזבח * סיכום דיני העוסק במצוה פטור מן המצוה * סיכום דיני ההנאה
ממעשה ניסים * סיכום דיני המחוסר חוש הריח (תתרון) * סיכום דיני שומע
כעונה * סיכום דיני תרי קלי לא משמעו * אסופות ופנינים ממרן הגר"ח
קנייבסקי זצ"ל * הליכות והנהגות בית בריסק (כת"י)

ניתן לקבלם חינם ע"י בקשה למייל

k0504166339@gmail.com

©

מכיון שקונטרס זה יוצא במהדורת ביקורת ע"כ נפנה לכל מי שיש לו
הערה או הארה על הנכתב לשולחו במייל המערכת

k0504166339@gmail.com

לקט פנינים יקרים ונפלאים בענייני הישיבה בעזרה

ואפשר שתהא עבודת ה' בהזדקפות ובעמידה, וזה נעלה ונכבד מהישיבה. לשון התורה: "ושרת בשם יי אלהיו ככל אחיו הלויים העמדים שם לפני יי"; ומשום כך אמרו ז"ל שאין עבודת ה' במקדש אלא מתוך עמידה, ואף אין מותר לשבת בו כל עיקר! לשונם: "אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד".

(המספיק לעובדי השם פרק כה)

לכן אמרו המזמור קל"ד על מעלה האחרונה, דכתיב שם הנה ברכו את ה' כל עבדי ה' העומדים בבית ה' בלילות כי הצדיקים עבדי ה' כשהם מתפללים הם עומדים, ועמידתם בבית ה' הוא רמז שהם עבדי ה' שנשמתם חצובה מלמעלה תחת כסא הכבוד, ולכן אמר בואת המעלה האחרונה "העומדים בבית ה'" כי אין ישיבה בעזרה כי אם למלכי בית דוד בלבד, ולכן אמר בשיר המעלות הנה האחרון שהיו אומרים אותו על מעלה ט"ו אצל עזרת ישראל "הנה ברכו את ה' כל עבדי ה'", כלומר עתה שאתם כבר בעזרת ישראל שהוא מחנה שכינה שהנכנס בה טמא חייב כרת ראוי לכם לברך את ה', וזהו לשון הנה לשון הוראה באצבע כלומר עד עתה לא הייתם ממש לפני ה' בהיותכם חוץ ממחנה שכינה, אבל עתה במעלה ט"ו שנכנסתם למחנה שכינה אין לכם ישיבה בו ואתם צריכים להיות עומדים בלי ישיבה כיון שאתם לפני ה' ע"כ.

(בית אלקים להמבי"ט שער התפילה פרק ז)

כי בו בחר ה' אלהיך מכל שבטיך לעמוד לשרת בשם ה' הוא ובניו כל הימים (יה, ה). יש לדקדק תיבת לעמוד מיותר, ודרז"ל ידוע (זבחים כג ב) שאמרו אין שירות אלא מעומד, ולמדו מכאן שיושב פסול לעבודה, ונלע"ד, דהנה משרת שעומד את עצמו אצל בעל הבית על שנה תמימה ומתפשרים על השכירות, הנה עמידה זו שמעמיד את עצמו אצלו הוא הכנה על השירות על כל השנה, ואחר כך בכל השנה עושה גוף השירות. ואמנם רז"ל למדונו כי בעבודת השי"ת אינו כך, אלא כל ימי חיי האדם אינו אלא הכנה על שירות, כי אין שום אדם מתחיל לשרת כלל את פני ה', רק כל ימיו הוא הכנה וחשק ורצון שחושק לעבוד את ה', ועיקר העבודה הוא בעוה"ב, וכל שירות האדם בעוה"ז אינו אלא הכנה ורצון, נמצא כל ימיו הוא כמו המשרת בשעה שעומד את עצמו אצל הבעל הבית, והיינו שאמרו רז"ל (אבות פ"ד מט"ז (כא)) העוה"ז דומה לפרוזדור לפני העוה"ב, התקן עצמך בו. דלכאורה מי לא ידע בכל אלה, אלא הכוונה על האמור וק"ל. וז"ש הכתוב כי בו בחר ה' לעמוד לשרת בו כל הימים, ר"ל כל הימים ימי חיי ה' הוא עומד לשרת וכאמור, וק"ל.

ואמנם דרשת רז"ל הנ"ל נוגע ג"כ לכוונה זו, כי מדרך העולם החייט העושה מלאכה אצל השר בביתו של השר, הנה בעת שמתפשר עם השר על מלאכתו ודאי עומד לפניו כי עדיין אינו עוסק במלאכה רק עושה ההכנה לגוף השירות, אבל אח"כ כשעושה מלאכתו הוא יושב, ואף לפעמים השר עומד ומביט ואעפ"כ הוא יושב, כי במלאכת השר הוא עוסק, ורצון השר שישב בכדי שיטה שכלו ולבו אל המלאכה. ולפי שבשירות של השי"ת אין כל ימי חיי האדם רק ההכנה לשירות, לכן אין ישיבה בעזרה (יומא כה א) והיו הכהנים מוכרחים לעמוד בשעת שירותם לידע ולהודיע שאין כאן שירות רק הכנה לשירות, ולכן יושב פסול לעבודה, כי דמו בנפשו שהוא משרת למלך הכבוד, והבן.

ובזה אפשר להבין מה שאמרו רז"ל שב ואתה סימן לבניך שאלהים נצב בעדת אל (תהלים פב, א) והם יושבין. והיינו לפי שאמרו רז"ל (שבת י א) כל הדן דין אמת לאמתו כאלו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית בבריאות העולם, א"כ הוא עוסק אז במלאכת ה' ממש, ודו"ק.

(ס' ערבי נחל שופטים - דרוש ה)

ויאמר אל תקרב הלום של נעלך מעל רגלך כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קודש הוא. ע"ש והנה במסכת זבחים ק"ב, ובמ"ר איתא אמר עולא ביקש משה מלכות ולא ניתנו לו דכתיב אל תקרב הלום ואין הלום אלא מלכות ע"ש, יש להבין איך מוכח זאת מהכתוב גופא, ונ"ל דהכי מוכח דלשון אל תקרב הלום פי' דאל יעמוד כאן עם המנעלים וירד מכאן ויחלוץ, דאי לאו הכי לא היה לו לומר כי אם של נעלך לחוד ודי, ופי' כי המקום וגו' אדמת קודש הוא עיין רמב"ן ז"ל, קשה דלמה ירד יחלוץ הנעלים בכאן וישליכם הלאה למטה, אלא דידוע דמשה רבינו ע"ה הי' עכשיו בן שמונים שנה, ואיתא בחולין כ"ד י"ד עד כמה א"ר אלעא אר"ה כל שעומד על רגלו אחת וחולץ מנעלו (אמרו על ר"ח שהי' בן שמונים שנה ונעל מנעלו, אר"ה חמין ושמן שסכתני אמי בילדותי עמדו לי בעת זקנותי), ע"כ כיון דכעת הי' משה רבינו ע"ה בן שמונים שנה ולא הי' יכול לעמוד על רגלו אחת ולחלוץ מנעלו אלא שהי' צריך לישב (והא דאמרינן שבת צ"ב דמרע"ה הי' גבור דאמרינן אין השכינה שורה אלא על חכם גבור ועשיר, היינו שנעשה אח"כ), ע"כ כיון דהמקום נעשה עכשיו קודש כמו עזרה, וקיי"ל (סוטה מ' א) אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד, אמר לו הקדוש ברוך הוא אל תקרב הלום, פי' דאין אתה יכול לשהות פה כיון דאתה צריך לחלוץ המנעלים, ואתה אסור לך לישב כאן כמו בעזרה, כיון דאין אתה מלך ע"כ, מוכח מהכתוב מלשון אל תקרב הוא רצה לישב כאן ולחלוץ המנעלים דהוא הי' רוצה להיות מלך, ע"כ אמר לו הקדוש ברוך הוא אל תקרב הלום, פי' אל תעמוד בכאן עם המנעלים ולישב בכאן ולחלוץ אתה אסור כיון דאין אתה מלך, ובזה יובן המ"ר ויאמר משה אסורה, ר' יוחנן אמר ג' פסיעות פסע משה, וריש לקיש אמר ד' או ה' פסיעות, היינו דהם מחולקים ג"כ בזה, כיון דהמקום נעשה קודש כמו העזרה וחולקין כמה שיעור שזה (ר"ל במקום הקדוש עד שאמרו לו אל תקרב הלום ודו"ק):

(מהרי"ל דיסקין שמות פרק ג פסוק ה)

מצינו גבי דוד המלך ע"ה (תהלים כ"ז) דאיתא שם בילקוט אמר ר' אבא בר כהנא שאל דוד מלכות שנאמר אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש. ולכאורה קשה דבסוף הפסוק כתובה בקשה אחרת דכתיב שבת בבית ה' כל ימי חי. אבל נראה ששאלת השררה נכתב ברמז וכמ"ש במדרש שמות רבה שאמר משה הנני, שהכוונה הנני לכהונה הנני למלכות וכמו שנו"ל שם, אשר גם שם הכל בדרך רמז, וכן כאן מרומז בזה ששאל מלכות מפני שידוע שאין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד ומה שאמר שבת בבית ה' רצה לומר שיהי' יכול לישב בעזרה להיות שם תמיד ולהתדבק ליוצרו וכמ"ש שם לחזות בנועם ה' וגו' ויען כי הי' כבד עליו העמידה לעמוד שם כל זמן משך היות בעזרה לכן בקש מלכות כדי שיהי' לו רשות ישיבה ויהי' יכול לשבת שם כל זמן היותו שם להשלים נפשו בתורה ועבודת ה'.

(מהרי"ל דיסקין שם, בהגה' מבן המחבר מרן הגאון האדיר מו"ה יצחק ירוחם דיסקין זצ"ל)

סיכום דיני הישיבה בעזרה

א. אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד¹, ובטעם הדבר ביאר רש"י "דאין כבוד שמים בכך ואפי' מלאכי השרת אין להם שם ישיבה דכתיב (ישעיהו ו) עומדים

¹ כן איתא בסוף פרק אלו נאמרין (דף ו'): "ופ"ק דתמיד (דף כ"ז). ופ"ב דיומא (דף כ"ה), וכן העלה הרמב"ם (בית הבחירה ז, ו).

ובטעם שהותרה ישיבה בעזרה למלכי בית דוד - ביאר רש"י בסוטה מ: "שחלק להם המקום כבוד להראות שמלכותו שלימה" עכ"ל. וכתב מהרש"א ח"א שם "והענין כי מקום המשכן והמקדש הוא כסא ה' כדכתיב 'אוה למושב לו', ולמלכות בית דוד קרי הכתוב 'כסא ה'', כמש"כ בדברי הימים 'וישב שלמה על כסא ה' וגו', עכ"ל. [ובקובץ היכל הבעש"ט (גליון י"ג) מובא ד"ת שכתב תלמיד א' מהרה"ק רמ"י מאוסטרובצה זצ"ל וז"ל: הקשה למה היה אסור בישיבה בעזרה לאיש אחר ולמלכי בית דוד היה מותר. ממה נפשך אם הוא ישיבה הנאה, והוא מועל בהקדש, למה היה מותר למלכי בית דוד, ואם ישיבה לא הוא הנאה למה אסורה לאיש אחר. ותירץ כן דהנה אמרו ז"ל (סנהדרין יט א) מלך אין דנין אותו וזהו למלכי ישראל אבל למלכי בית דוד דנין אותם משום שנאמר בית דוד כה אמר ד' דינו לבקר משפט. והטעם משום שמלכי ישראל היו גאים והתנשאו מאוד. ולא קבלו עליהם שום דין משום אדם. אבל מלכי בית דוד היו ענווים ושפלים ויראי ד' לכן קבלו עליהם הדין וכל ב"ד ולכן דנין אותם. ובה מתורץ הנ"ל, שיש ב' מיני ישיבות, א' שהוא יושב משום שאין כבודו לעמוד ויושב משום התנשאות וחיובות. והב' ישיבה משום חלשות ומורא ופחד אין בו כח לעמוד, ומגודל הפחד מוכרח לישב. לכן למלכי ישראל כשבאו לעזרה באו בהתנשאות, וישיבתם היה מפני כבוד והנאה, וזה אסור מפני מועל בהקדש, אבל מלכי בית דוד באו בפחד ויראה ושפלות לעזרה. ומגודל הפחד היו מוכרחים לישב לכן הישיבה מותר להם ע"כ].

וביאר בחדושי הגרי"ז (סימן קעא) את הא דאיתא בהפטרות פקודי - ויסב המלך את פניו ויברך את כל קהל ישראל וכל קהל ישראל עמד וגו', ויעמד שלמה וגו'. ומבואר דשלמה ישב וכל ישראל עמדו. והטעם נראה דאין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד (רמב"ם פ"ז מביה"ב). - וכשגמר שלמה תפלתו, כתיב (פסוק נ"ד) ויהי ככלות שלמה להתפלל אל ה' את כל התפילה והתחינה הזאת קם מלפני מזבח ה' מכרוע על ברכיו.

ואגב נזכיר דיש מאן דאמר בירושלמי שאף למלכי בית דוד אין ישיבה בעזרה, דהכי איתא בירושלמי יומא (פ"ג ה"ב): אמר רבי אימי בשם רבי שמעון בן לקיש אפילו למלכי בית דוד לא היתה ישיבה בעזרה, ומפרש דהא דכתיב וישב לפני ה' היינו שיישב עצמו בתפלתו, דהיינו שהיה מכוין ומיישב דעתו בתפלה, ולא שהיה יושב.

וראה נמי בתוספות במסכת סוטה (דף מ עמוד ב ד"ה והאמר מר) שכתבו: הא דרבי אמי דמייתי בירושלמי דאף למלכי בית דוד לא היתה ישיבה במקומה בתחילת מדרש שוחר טוב והתם משמע דלביית דוד היה מתוקן כסא ושם היתה ישיבה וי"ל שאותו כסא היה חוץ לעזרה והכי איתא התם אשרי האיש זש"ה ויבא המלך דוד וישב לפני ה' וכן תני רבי חייא אין ישיבה בעזרה אלא למלכות בית דוד רבי אמי בשם ריש לקיש אמר אין ישיבה בעזרה אלא במקום מלכות בית דוד בלבד משמע דבאותו מקום היתה ישיבה לכל אדם ומינה דייק דכסאו היה נתון חוץ לעזרה מכלל דאף לעצמו אין ישיבה בעזרה.

וראיתי מציינים שהרמ"ע מפאנו בעשרה מאמרות (מאמר א' כל חי ח"ג סי' י') מיישב דאין מחלוקת בין הבבלי להירושלמי, דהא דאמר ר' אמי דאין ישיבה בעזרה אלא לכהנים גדולים בלבד ויליף לה מעלי הכהן מיירי במשכן שילה בלבד דכתיב בימים ההם אין מלך בישראל ועלי ה' שופט במקום המלך וע"כ הותר לו לישב, אבל משנבנה בית עולמים ע"י מלכי בית דוד וכהן גדול עומד ומשמש לפניהם אז אסור לישב רק למלכי בית דוד מותרין.

ממעל לו², ויש שביארו שהוא מדין מורא מקדש³, והסנהדרין שהיו יושבין בלשכת הגזית לא היו יושבין אלא בחציה של חול⁴.

² סוטה מ:

ולשון הגמרא בסנהדרין קא ב הוא: "גמירי אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית יהודה בלבד". ופירש שם רש"י: "הלכה למשה מסיני ולא מקרא". [ועי' בס' משאת המלך סי' תקמא שהעיר דהלא קי"ל דאין ישיבה אלא למלכי בית דוד. עי"ש מה שיישב].

וביזמא סט ב כתב רש"י שהוא נלמד ממה שאמר הכתוב בפרשת שופטים [יח ה]: "כי בו [בכהן] בחר ה' אלהיך מכל שבטיך לעמוד לשרת", ונאמר עוד [שם פסוק ז]: "ושרת בשם ה' אלהיו ככל אחיו הלויים העומדים שם לפני ה'", ולא מצינו בה ישיבה; וכן כתב רש"י ביזמא כה א. ועי"ש בגבו"א מה שהעיר בזה. וכן הרש"ש ביזמא כה. ובגליוני השי"ס.

ובדרך אגב נציין שבילקוט תהלים (רמז תש"ו) על הפסוק אחת שאלתי מאת ד' אותה אבקש שבתי בבית ד' וגו' איתא: אמר ר' אבא בר כהנא מלכות שאל, וצ"ב היכן זה מרומז בקרא. ואמר הגאון ר' יצחק ירוחם דיסקין ז"ל (הובא במרגלית הים סנהדרין דף קא ע"ב) דמדאמר "שבתי" בבית ד'. והלא אין ישיבה אלא למלכות בית דוד בלבד, הרי מכאן מוכח שביקש על מלכות.

³ כן מבואר מדברי הרמב"ם (פ"ז מהלכות בית הבחירה ה"ז) שכתב: אף על פי שהמקדש היום חרב בעונותינו חייב אדם במוראו כמו שהיה נוהג בו בבניינו, לא יכנס אלא למקום שמוותר להכנס לשם ולא ישב בעזרה ולא יקל ראשו כנגד שער המזרח שנאמר את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו, מה שמירת שבת לעולם אף מורא מקדש לעולם שאע"פ שחרב בקדושתו עומד. ע"כ. וכן מדברי הרמב"ם (בספר המצות מצות עשה כא) מבואר שאיסור ישיבה בעזרה נכלל במצות מורא מקדש, שכתב שם: "וכבר התבאר במקומות מהתלמוד, שאין מותר לשבת בעזרה אלא מלכי בית דוד בלבד וזהו באמרו יתעלה 'ומקדשי תיראו'. וכן מתבאר מהסמ"ג (עשין קס"ד).

ונציין שבמנחת חינוך (מצוה רנד) הביא דברי הרמב"ם (בפ"ז מהל' בחירה ה"ז הנ"ל) דמשמע מדבריו דאיסור ישיבה בעזרה הוי מחמת מורא מקדש והוי מה"ת, ולפי"ז תמה א"כ מ"ש דלגבי שלא יכנס במענות ובאבק שעל גבי רגליו וכדו' כל הר הבית אסור, ואילו לגבי ישיבה בעזרה דגם כן הוי מחמת מורא מקדש, לא נאסרה רק בעזרה. וכתב דר"ל דהכתוב מסרן לחכמים באופן המורא, שכל שמקודש יותר יהי המורא מלפניו ג"כ יותר.

ומצאתי בשו"ת הרב"ז (חלק א אורח חיים, יורה דעה סימן ב) שהאריך בזה יותר: ונראה דמורא מקדש לא נאמר אלא היכא דאפשר, אעפ"י דמקדשי תיראו מה"ת, וקאי על כל מקום המקודש לה', אך משום שעדיין לא גילה הכתוב אי זו המורא. ע"כ שלא מסרן הכתוב אלא לחכמים. וכ"כ המנ"ח במצוה רנ"ד ע"ש. ואני בס"ד אבאר יותר, שכן אמרינן בחגיגה י"ח ע"ב לענין חוה"מ עש"ה ובפירש"י. וכ"ה בבכורות כ"ו ע"ב ע"ש. וה"נ לא מסרן הכתוב אלא לחכמים, היודעים להבין ולהורות, ולפרש ולחלק המורא מקדש בכל מקום לפי ערך הקדושה, ולפי הצורך. דבעזרה אסרו אף ישיבה, חוץ ממלכי בית דוד, כיזמא כ"ה ע"א. ס"ט ע"ב, וסוטה מ' ע"ב, מ"א ע"ב ועוד בכ"ד. ולחד מ"ד בירושלמי יזמא פ"ג ה"ב אף למלכי בית דוד אסרו הישיבה בעזרה, וכ"ה בירושלמי סוטה פ"ז ה"ז, מובא בתוס' סוטה מ' ע"ב, ועיין ברמב"ם פ"ז מהל' ביהב"ח ה"ו [ובמל"מ שם] ובחינוך מצוה רנ"ד שנראה שהיא מחמת מורא מקדש, וכ"כ המנ"ח שם [ועיין תוס' יזמא כ"ה ע"א ד"ה והא. ובמל"מ פ"ז מהל' ביהב"ח ה"ה ובספרי וברש"י בחומש פ' נשא ו' - י"ח דלגלח בעזרה הרי זה דרך בזיון, ועיין בשפתי חכמים שם, ועיין נזיר מ"ה ע"א, ודו"ק] והחמירו בעזרה ביראתה יותר, משום דלאו בכל יום נכנסין לשם, דאין אדם אפי' טהור נכנס לשם עד שיטבול, כיזמא ל' ע"א וברש"י ותוס'. ובירושלמי פ"ג ה"ג שם. ואין מחו"כ נכנס לשם, כמשנה כלים פ"א מ"ח ע"ש. ובהר הבית שבאים לשם יותר מלעזרה, לכן התירו שם הישיבה, ולא אסרו רק ריקקה ומנעל וכי"ב. ולכן בביהכ"נ וביהמ"ד אף אם נימא שיש להם קדושת עזרה כנ"ל, מ"מ כיון שצריך לילך לשם כמ"פ ביום, וכיון שרגיל לבא לביהכ"נ וכשלא בא יום אחד הקדוש ברוך הוא משאיל בו, כברכות ו' ע"ב, להכי התירו שם ריקקה ומנעל, כיון שבל"ז כמעט אי אפשר, כמש"כ הפמ"ג בס"י קנ"א בא"א סק"ט דריקקה דבר שהיא צריך להאדם, וכן מנעל צריך לשמירת הרגלים, וברוקק לטיול באמת אסור, ומי לא קפיד אינש על חבירו הבא לביתו ורוקק לטיול כו' ע"ש. ואני מוסיף, דמלבד שמירת הרגלים, אי אפשר למנוע מנעלים מרגליו, כצוואת רע"ק לבנו בפסחים קי"ב ע"א ע"ש, ועוד דהוי כמנודה לשמים, כפסחים קי"ג ע"ב. ולעולם ימכור אדם קורת ביתו ויקח מנעלים לרגליו, כשבת קכ"ט ע"א. ודמנעלי ברגלויה בר אינש, כשבת קנ"ב ע"א ע"ש. וא"כ עפ"י שפיר אמר רבא כי ביתו, מה ביתו אקפנדריא קפיד אינש, אריקקה ומנעל לא קפיד אינש כו'. אין הפי' "דלא קפיד אינש" על עצמו, כמו שנראה שפי' הפמ"ג במ"ז סוסק"א הנ"ל. זה אינו, דעל עצמו אף אקפנדריא לא קפיד. אלא הפי' דלא קפיד אינש על חבירו

הבא לביתו ורוקק לצורכו כיון שאינו רוקק לטיול. וכן שום אדם אינו מקפיד על חבירו שבא לביתו במנעלו. כיון שהם צריכים לו ובל"ז א"א כנז'. ולכן אף בביהכ"נ שרי, כיון שאי אפשר, דמורא מקדש לא נאמר אלא היכא דאפשר כנז'. דלא מסרך הכתוב אלא לחכמים, והיכא שא"א התירו. דאין הקדוש ברוך הוא מקפיד על ביהכ"נ וביהמ"ד שנקראים בית אלקים, יותר ממה שמקפיד אדם על חבירו הבא לביתו אבל אקפנדריא ודאי קפיד אינש על חבירו בזה, ולכן גם בביהכ"נ אסור מה"ת, דמקדשי תיראו קאי גם על ביהכ"נ. ועפי"ז צ"ל מה שאמר ראב"ש במגילה כ"ז ע"ב ובסוטה ל"ט ע"א מימי לא עשיתי ביהכ"נ קפנדריא ע"ש. ע"כ מיירי באופן דשרי, כמגילה כ"ט ע"א ובש"ע או"ח סי' קנ"א סעי' ה'. דאם לא כן מאי רבותי' דר"א [ועיין תוס' מגילה כ"ט ע"א ד"ה כי, ובס"ח סי' ר"י] ועיין בפסקי תוס' מגילה סי' צ"ט. ובכ"מ הל' תפלה פי"א ה"ח, ועיין פמ"ג סי' קנ"א בא"א סק"ז מש"כ בזה. ודברי המהרש"א בח"א סוטה ל"ט ע"א הנ"ל שכתב דקפנדריא בביהמ"ק שנינו דאסור מדינא ממקדשי תיראו. ור"א ה"י מחמיר בזה גם בביהכ"נ ע"ש. ותימה שלא הביא להפוסקים הנ"ל דמקדשי תיראו קאי גם על ביהכ"נ. ועוד קשה הא היא משנה מפורשת מגילה כ"ח ע"א דקפנדריא אסור בביהכ"נ, ג"כ מקרא ע"ש. ועיין ברכות ס"ב ע"ב וברש"י ד"ה נילף ע"ש? ומחזורתא כהכ"מ הנז'. וא"כ עפי"ז לא קשה מידי קושית הפמ"ג הנז' שהקשה למה אין אוכלין בביהכ"נ, דהא בביתו הוא תשמיש זה כנז'. ולפי מה שכתבתי ניחא. דאכילה ושתייה, כיון דכשואדם בא לביתו ורוצה לאכול שם מה שה' אפשר לו לאכול בביתו, ודאי שחבירו מקפיד עליו לאמר לו לך אכול בביתך ולמה באת אלי? כירושלמי דמאי פ"ד ה"ג, מובא גם בתוס' ביצה י"ב ע"ב ד"ה אין, דלא סליק אדעתא דבר אינש למיכל פיסתיה בבית דחבריה ע"ש. ולכן גם בביהכ"נ אסור כנז'. ועפי"ז שפיר אמר רבא דרק לחכמים ותלמידיהם מותר לאכול ולשתות בביהכ"נ וביהמ"ד מדוחק וכהמג"א סי' קנ"א סק"ב הנ"ל, כיון שאי אפשר להם לילך בכל פעם לביתם, ולכן מותרים, דהוי כמו ברקיקה ומנעל לכל אדם כנז'. ורבא אזיל לשיטתו. ודו"ק.

ומענין לענין באותו ענין אציין מציאה שמצאתי בבאור על ספר המצוות לרס"ג לגר"י פערלא (עשין עשה יג): במה שטרח הרמ"א ז"ל (באו"ח סי' רע"א) ליתן טעם למה שנהגו לעמוד בתחילת קידוש של שבת עיין שם ובשאר אחרונים בזה. ולפי זה י"ל שנהגו כך ע"פ הרא"ם ז"ל דגם בשבת איכא מצות מורא. ואם כן י"ל לפי מאי דמבואר מדברי הרמב"ם (פ"ז מהלכות בית הבחירה ה"ז) ובסמ"ג (עשין קס"ד) דהא דקיי"ל דאין ישיבה בעזרה משום מצות מורא מקדש הוא דנגעו בה עיין שם. ואם כן גם בשבת נהי דאין צריך לעמוד בכל יום השבת כיון דאיכא מצות עונג שבת ואין זה עונג. מכל מקום מיהת בשעה שמקדש השבת צריך לעמוד משום מצות מורא. כן אפשר לומר.

⁴ כן איתא ביומא כה. וכ"כ הרמב"ם (בית הבחירה פרק ז הלכה ו): אסור לכל אדם לישב בכל העזרה ואין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד שנאמר ויבא המלך דוד וישב לפני ה', והסנהדרין שהיו יושבין בלשכת הגזית לא היו יושבין אלא בחציה של חול.

ב. יש להסתפק אי איסור ישיבה בעזרה הוא דאורייתא או דרבנני⁵, ויש שהקשה לדעה דהוי מדרבנן דאמאי לא הותר נמי למלך ישראל לישב בעזרה⁶.

⁵ במל"מ [פ"ז מה' בית הבחירה ה"ו] נסתפק אי איסור ישיבה בעזרה מדאורייתא או מדרבנן, והביא מלשון רש"י בסנהדרין [דף ק"א] שכתב דגמירי שאין ישיבה בעזרה, לשון גמירי משמע דהוה הלמ"מ [ויסוד האיסור הוא מדין ומקדשי תיראון] וכ' להוכיח מסוגיין דמק' הגמ' דהיאך שמואל שוכב בהיכל ה' הא אין ישיבה בעזרה אלא למלכי ב"ד בלבד והשתא אי נימא דאיסור דרבנן הוא מאי קשיא ליה נימא דרבנן תיקנו כן אחר זמן שמואל ומ"ש להק' על הא דשמואל וע"כ דדאורייתא הוא ע"ש. [ובהערות הגר"ש אלישיב (מסכת קידושין דף ע"ח): ציין לדבריו וכתב: הנה בסנהדרין [ק"א ע"ב] איתא בהא דירבעם עיכב את ישראל מלעלות לרגל בירושלים דחשש שיראו בביהמ"ק את מלך יהודה יושב והוא לא ישב דהא גמירי אין ישיבה בעזרה אלא למלכי ב"ד בלבד ויאמרו כולם על ירבעם שאינו מלך, ומגמ' זו א"א להוכיח דדאורייתא הוי ש"ל שתיקנוהו סופרים כן בבנין ביהמ"ק, ולכך הוכיח המל"מ משמואל שמשמע שהוא מדאורייתא. והנה לכ' קשה דהא שמואל שכב שם ושינה ודאי דנאסר אף בכל ביהכ"נ סתם, ובפשטות אף למלכי ב"ד שהותר להם ישיבה בעזרה מ"מ בשכיבה ודאי ייאסר גם להם וא"כ מדוע נקטה הגמ' הא דאין ישיבה כו' תיפו"ל דשכיבה הוי ולכו"ע אסור וצ"ל דאה"נ ולהגדיל הפליאה דאפי' ישיבה אסורה על שמואל וק"ו שכיבה, ופשוט].

ומצאתי לאדר"ת (הוב"ד בקובץ ישורון ב, תשנ"ז, קנז – קפו) שכתב דנשמט מהמל"מ דברי התוס' בסוכה מג: ד"ה תשבו דס"ל בפשיטות דאיסור ישיבה בעזרה הוי מדאורייתא.

וכן בס' מראה הנוגה (הלכות מלכים פרק ב הלכה ד) לר' רפאל אשכנזי מחכמי איזמיר כתב דמהתוס' בפ"ב דזבחים דף י"ז ע"א ד"ה הגה"ה נראה דס"ל דאיסור זה הויא דאורייתא שכתבו וז"ל וא"ת מה ליושב שכן אסור בעזרה כדאמרין אין ישיבה בעזרה וי"ל דשמא אינו מן התורה דאי מדאורייתא אמאי צריך קרא לעמד לשרת למצוה שלא יהא יושב בשעת עבודה הרי אפי' בלאו הכי אין לישב בעזרה וכתבו ושמא אצטרך קרא לעובד עבודה בהשתחוואה עכ"ל יעו"ש. וכונתם מבוארת דר"ל דלעולם איסור ישיבה בעזרה הוי איסורה מדאורייתא ואפ"ה איצטרך קרא לישב בשעת עבודה לעובד בהשתחוואה דמשום ישיבה בעזרה ליכא ואפ"ה אתא קרא למעוטי עבודה דלא מהני בהשתחוואה וכן ראיתי להרב דרך הקודש דף י"ג ע"א שהביא כן בפשיטות בדברי התוס' והשיג על הרב ברכת הזבח במה שתמה ע"ד התוס' שנעלם מיניה כונת דברי התוס' ז"ל יעו"ש ועיין להרב שער המלך בהל' בית הבחירה דף ל"ו. ע"כ. וכן בס' מעשי למלך (הלכות בית הבחירה פרק ז הלכה יז) נמי כתב להוכיח מכמה דוכתי דאיסור ישיבה בעזרה הוי מדאורייתא.

אמנם בס' תקנת עזרא (הלכות מעילה פרק א הלכה א) כתב דבאור זרוע הלכות פסחים ס"י רכ"ז העלה באריכות דכל איסור ישיבה בעזרה אינו אלא מדרבנן, והביא ראיה מדרבנן בפ"ב דזבחים דיושב שקיבל דם פסול ותנו רבנן לעמוד לשרת מצוה כשהוא אומר העומדים שם שינה עליו הכתוב לעכב, ש"מ דאינו מה"ת דאי מה"ת אמאי בעינן קרא ליושב משום מצוה תיפוק ליה דבלאו עבודה נמי אין ישיבה בעזרה, והביא מפרק חלק (ק"א) גבי ירבעם שאמר גמירי אין ישיבה בעזרה אלא למלכי ב"ד בלבד, וגמירי הוא הללמ"ס ולא מקרא וכן פירש"י שם להדיא והביא עוד ממדרש שוחר טוב עיין שם, וראה זה פלא שהגאון בגבורות ארי ליומא (כ"ה) עמד ג"כ על חקירה זו אם איסור ישיבה בעזרה הוא מה"ת או רק מדרבנן דבימינו עוד לא נדפס האור זרוע כידוע, וכל פלפולו שם ברוב גאונו מבואר באור זרוע כל הראיות וכל הסברות בלי מחסור דבר זולת מה שהביא האור זרוע מהמדרש שוחר טוב זה ליתא בגבורות ארי שם, וגם התוס' זבחים (ט"ז) ד"ה הנה כתבו וז"ל ושמא אינו מה"ת ותדע דאי מדאורייתא וכו' ע"ש הרי דגם התוס' נוטה דעתם יותר דאיסור ישיבה בעזרה אינו רק מדרבנן. [אמנם ראיתי מי שדייק מדברי האו"י בפסחים דס"ל דאיסור ישיבה בעזרה מדאורייתא, ויל"ע].

ובערוך השולחן העתיד (הלכות בית המקדש סימן יד סעיף יג – יד) כתב: והך דאין ישיבה בעזרה אלא למלכי ב"ד מפורסם בש"ס ופירש"י בחלק (קא, ב) דזהו הלכה למשה מסיני, וביומא (כה, א) פירש"י דכתיב: לעמוד לשרת העומדים שם לפני ד'. והתוס' כתבו שם דלצורך עבודה מותר לישב וגם לאכילת קדשים מותר דגם אכילה הוה עבודה, דכתיב: ואכלו אותם אשר כופר בהם שבעלים מתכפרים באכילת כהנים ע"ש. ובסוטה (מ, ב) פירש"י משום דאין כבוד שמים לישב דאפילו מלאכי השרת אין להם ישיבה. ובריש פ"ב דזבחים התוס' מסתפקים אם הוא דאורייתא או דרבנן (ועמל"מ). ונראה לענ"ד דאין זה איסור תורה ממש, דא"כ איך הותרה למלכי ב"ד, וגם אינו דרבנן שהרי בקדושין (ע"ח, ב) מקשה על שמואל הנביא. אלא איסור קדום מקובל מפי משה רבינו, דלבד שכבוד המקדש דורש כן נ"ל שהיה כדי להודיע להכהנים מזרע אהרן שאע"פ שנכתרו בכתר כהונה לא יחתרו חתירה שהכה"ג עם שהוא ראש לכל ישראל אין לו כתר מלכות, והרי ראינו שמזרע החשמונאים כאשר שמשו בכהונה גדולה חתרו אחר כתר מלכות והחזיקו במלוכה רבות בשנים והם היו סיבה למלכות הורדוס ולחורבן בהמ"ק, על כן כדי לידע שכתר מלכות שייך לבית דוד מזרע יהודה הרשה

ג. יש שכתב להוכיח דגזירת אין ישיבה בעזרה כבר גזרו לפני זמנו של שמואל⁷.

ד. שכיבה היא בכלל ישיבה לענין ישיבה בעזרה⁸.

ה. יש שכתב לחדש דהא דאמרינן אין ישיבה בעזרה היינו לשהות שם, אך בלא שהיה שרי⁹.

הקדוש ברוך הוא שמלך מזרעו יהא מותר לו לישב בבהמ"ק למען יראו כל ישראל שהמלוכה היא לבית דוד, והלא ירבעם מפני זה עשה העגלים כדאיתא בחלק שם ע"ש.

וכן ראיתי כע"ז בשו"ת דברי מלכאל (חלק ה סימן ה) שכתב בתו"ד: ונראה דהנה קי"ל דאין ישיבה בעזרה אלא למלכי ב"ד. והקשו התו' בזבחים (דף ט"ו) דא"כ ל"ל קרא לפסול יושב לעבודה הא בלא"ה אסור לישב בעזרה. ותיירו בתירוץ אחד דישבה בעזרה הוי רק איסור דרבנן. וכן מסתבר דהיכן מצינו שיהא איסור דאורייתא מותר למלכי בית דוד. אבל בדרבנן י"ל שמתחילה תקנו כן. והנה רש"י פי' בסנהדרין (דף ק"ב) דהאיסור הוא הל"מ ונראה דהתו' לא רצו בזה דאין סברא לומר שיהא הל"מ להתיר לבית דוד. דהא בית דוד לא היו בימי מתן תורה.

והחיד"א בספרו עין זוכר (מערכת א אות מג) כתב: מגוף הענין ומסוגיות הש"ס בקידושין דף ע"ח דפריך אקרא דכתב ושמואל שוכב ומפרק חלק דירבעם עשה מה שעשה מחמת זה דאין ישיבה בעזרה נראין הדברים דהוי מדאורייתא וכמו שנראה מפירש"י וכמ"ש הרב משנה למלך פ"ז דבבבא. וכ"כ הרב המב"ט בקרית ספר דהוי מדאורייתא. אמנם הרב באר שבע האריך ומסיק דהוי מדרבנן וכבר עמד על דבריו הרב מופת הדור מהר"ח אלפאנדארי בספר דרך הקדש דף י"ד ודחה דברי הרב באר שבע ע"ש.

⁶ בס' מעשה רקח (הלכות בית הבחירה פרק ז הלכה ו) כתב: מדברי התוס' בזבחים דף ט"ז נראה שאיסור זה אינו אלא מדרבנן וביזמא דף כ"ה כתבו דלאכילה ולצורך גבוה שרי ולפ"ז קשה קצת דלמה לא הותר גם למלכי ישראל כיון דאין האיסור אלא מדרבנן וגדול כבוד הבריות שדוחה ל"ת של תורה מכ"ש איסור דרבנן ומכ"ש מלך דבעינן שתהא אימתו עליך.

⁷ הגרעק"א בקידושין עח. בגליון ציין למש"כ התוס' יום טוב כלאים פ"ו מ"ב דהאיסור כלאים בטמאה עם טמאה בב' מינים הוי מה"ת, דהרי בירושלמי מקשה על מה דמצינו בקרא דרכבו בני דוד על הפרדות, ואם אינה אלא גזירה דרבנן דלמא עדיין לא גזרו לזה. ושם ציין הגרעק"א דהטורי אבן (חגיגה ו' ע"א) כתב לגבי חינוך קטן ד"ל דחז"ל ידעו דכבר בימי שמואל גזרו על זה, וא"כ י"ל דגם לגבי כלאי בהמה כבר גזרו לפני על זה, וה"נ י"ל דלגבי אין ישיבה בעזרה כבר גזרו לפני זמנו של שמואל, ושפיר מקשה אקרא דושמואל שוכב בבית ד'.

⁸ כן מבואר בקידושין עח:

⁹ כ"כ הריב"א בפ"י עה"ת (ויקרא פרק יג פסוק מז): פרש"י חוץ לג' מחנות. וא"ת היאך אפשר לומר שיהא אדם משולח מג' מחנות והלא אין אדם ליכנס במחנה שכינה. וי"ל דמחנה שכינה זהו העזרה ושם היה יכול אדם ליכנס לשחוט את פסחו. והא דאמרי' אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד היינו לשהות שם. כך פי' ר"מ מקוצי.

ובגליוני הש"ס (יומא דף כה.) הביא דבריו, והעיר בזה: לא איתפריש שיעור שהי' זאת ואולי היא כשיעור שהי' שהזכרה בנטמא במקדש וא"כ עכ"פ להנ"ל משכחת יושב אוכל בלי שיעור שהי', אולם גוף דבריו שם צריכים ביאור ונ' כוונתו דקשיא לי' דכתי' במצורע מחוץ למחנה מושבו ודרשי' מחוץ לג' מחנות וק' דמחנה שכינה הא גם בלי הצרעת אסור לו לישב דא"ל דנ"מ אחד ממלכי בית דוד גופי' אם נצטרע דהא דרשי' בהוריות י' א' פרט לנשיא שנצטרע וע"ש ט' א' אולם הך מושבו דכתי' במצורע פירושו עכבה דוודאי אין מחויב לישב דווקא כ"ז היותו מחוץ למחנה ואף דאמרי' בקידושין ל"ג ב' טמא יושב כו' היינו מדאפקי' רחמנא בל' מושבו ובגוף כוונת הר"ם מקוצי הנ"ל אני מסופק אם כוונתו דהישיב' בשהי' נאסרה או כוונתו דהישיב' לא נאסרה כלל רק ישיבה זאת שאמרו פירושה עכבה ושהי' והיא היא שנאסרה דזר הנכנס לעזרה לצרכו לסמיכה ושחיטה ותנופה ע' כלים פ"א מ"ח אסור לו לשהות שם רק צריך לפרוש מיד אחרי הסמיכה כו' אולם בגמ' כאן ובכל דוכתא שהוזכר הך דאין ישיבה כו' מוכח הכוונה ישיבה דווקא וע"ע במאירי בסוגין שכ' שאין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד שנא' ויבא המלך דוד וישב לפני ד' וכתב' בתרי' מי אנכי ומי ביתי כי הביאתני עד הלום כלומר שאין אחר רשאי לישב וכדכתי' לעמוד לשרת עכ"ל ואינו מובן דלעמוד לשרת אוסר רק שירות בשיבה אבל לא ישיבה בעלמא וצ"ע.

ו. לפי שאין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד, ולא היה אפשר לשומר לשמור בעמידה כל הלילה, לפיכך היו השומרים שבפנות העזרה וכן השומרים בשערי העזרה שומרים מבחוץ כדי שיהיו מותרין בישיבה¹⁰.

ז. בית אבטינס הוא אחד משלשה המקומות שהיו הכהנים שומרים שם את בית המקדש והיה קדוש בקדושת העזרה, כדי שיוכלו לפטם שם את הקטורת, שכל מעשייה לא היו אלא בקודש, ומכל מקום היו השומרים יכולים לישיב שם, אף על פי שאין ישיבה בעזרה, לפי שדבר שאי אפשר לו ליעשות בלי ישיבה, והתורה הצריכה עשייתו בעזרה, מותר לעשותו בישיבה, והרי אי אפשר לשמירה בלי שינה כשהוא מתעייף¹¹, או שלא היו שומרים בבית אבטינס ממש אלא מבחוץ כנגד בית אבטינס¹². ויש אומרים שבית אבטינס לא היה קדוש בקדושת העזרה כדי שהכהנים יוכלו לשמור ולישן שם, ולפיכך עשאוהו עלייה, שגגין ועליות לא נתקדשו¹³, ויש שמבדילים בין לשכת בית אבטינס, שהיתה למטה ומקודשת בקדושת העזרה, ושם

¹⁰ כן איתא בגמ' בתמיד דף כז. מאי שנא הר הבית - דעבדינן מתוכו, ומאי שנא עזרה - דעבדינן מבחוץ? אמרי: הר הבית, דאי תמה ובעי מיתב - יתיב, אמרינן - מתוכו, עזרה דאי תמה ובעי למיתב - לא מצי יתיב, דאמר מר אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד, אמרינן - מבחוץ.

ובתפא"י במדות כתב דגם שומרי השערים שומרים מה"ט מבחוץ, דרק שערי הר הבית לא נתקדשו [כירושלמי פ"ז דפסחים], אבל בשערי העזרה, רק שער נקנור לא נתקדש [כפסחים פ"ה ב'], אבל שאר שערי עזרה נתקדשו [עי' ברמל"מ פ"ז מבחירה הי"ג].

אמנם דעת הראב"ד בתמיד דהיכא דא"א לעשות בעזרה מה שהצריכו הכתוב לעשות בעזרה כ"א בישיבה יכול לעשות כגון קידוש ידים בישיבה אי לאו קרא דלעמוד לשרת (כדאיתא בזבחים דף י"ט וטה"ק כתב שם כדברים אלו מעצמו עפ"י תוס' יומא דף כ"ה ולצורך עבודה צריך לישיב) ולכן הי' רשאי לישיב בשעת שמירה בעזרה והא דאיתא בתמיד השומרים בחוץ יען דאין ישיבה בעזרה היינו כיון דאפשר לשמור מבחוץ:

עוד נציין שמשמעות הר"ש בריש מדות שבבית המוקד היו הכהנים שומרים בלשכות הבנויות בקודש, והלויים בלשכות שבחול. ובחק נתן שם במידות הק' איך היו יכולים השומרים לשבת שם, והרי אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד.

ויש ליישב, דלא היו לשכות אלו בנויות בתוך העזרה, אלא קידשו אותן בית דין בקדושת עזרה. והקילו בהם שלא יהיה להם קדושת עזרה ממש לענין ישיבה ושינה. עוד יש לומר, שלא בתוכם ממש ישבו, אלא לפנייהם.

¹¹ כ"כ הראב"ד בתמיד, ונאריך בדבריו לקמן.

¹² ראב"ד שם.

¹³ ר"ש חסיד ור' יצחק בר שמואל בראב"ד ריש תמיד. ושיטת המאירי שבית אבטינס הי' מחוץ לעזרה כדי שהכהנים יוכלו לישיב שם, וז"ל בתמיד דף כה: ועכשו בא להזכיר שלשה מקומות שהכהנים היו שומרים בבית אבטינס ובבית הנצוץ ובבית המוקד ושלשתם חוץ לעזרה היו בנויות כנגד שערי העזרה כמו שיתבאר ומתוך כך היו יכולין לשמור בתוכם שאלו היו מן העזרה לא היו יכולין לשמור בתוכם שאין ישיבה בעזרה.

וכן מצאתי בראב"ה (תשובות ובאורי סוגיות סימן אלף קמה) שכתב: ונראה שהלשכות הללו של עזרה היו מבחוץ למחיצת העזרה, כדי שיוכלו השומרים לישיב ולשמור, דאין ישיבה בעזרה וכו'. והכי משמע במסכ' תמיד.

ודרך אגב נציין שבמנחת חינוך (מצוה שפ"ח) כתב דלענין שמירת המקדש בודאי אף כהנים בעלי מומים כשרים דלא מצינו דיהיה זה עבודה, וכן בס' משכנות לאביר יעקב האריך להשיג על האבני נזר הנ"ל וכתב דכל הפסולים הנזכרים גבי עבודה לכאורה נראה דכשרים לשמירת המקדש, וכתב עוד דיש ראי' מפורשת להמנ"ח מהא דמקום שמירתן לא נתקדש בקדושת עזרה, כדאיתא בריש מדות דהכהנים שומרים על ד' פינותיה מבחוץ דאין ישיבה בעזרה, וכ"כ בס' באר שבע (לקמן דף כ"ז) גבי דאי תמה ובעי למיתב וכו' דשמירת הבית לא חשיב צורך עבודה כיון דאינו אלא מפני הכבוד. וכן כתב בס' אמבוהא דספרי (פ' קרח) דשמירת המקדש לא הוי עבודה דאין שירות אלא מעומד ובשעת השמירה מותרים לישיב.

היו עושים את הקטורת, לעליית בית אבטינס שהיתה על גבה, ששם שמרו הכהנים, והיא לא היתה מקודשת¹⁴.

ה. אין ישיבה דוקא בעזרה אך בהר הבית ובחיל שרי לישוב¹⁵, ואפילו חלל שער נקנור העולה מעזרת נשים לעזרת ישראל לא נתקדש, ושרי לישוב שם¹⁶.

ט. כשנבנה בית המקדש היו בית דין הגדול יושבין בלשכת הגזית שהיתה בעזרת ישראל, והמקום שהיו יושבין בו חול היה שאין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד¹⁷.

י. יש שהק' דהאיך היו הכהנים יכולים להניח תפילין של יד בעזרה הרי אין ישיבה בעזרה¹⁸, ויש שתי' דבמקום דלא אפשר אז אפשר לעשות המצוה בעמידה¹⁹, ועי' עוד בהערה²⁰.

¹⁴ שיח יצחק ליומא יט.

¹⁵ במשנה בפסחים פרק ה משנה י שנינו: יצתה כת ראשונה וישבה לה בהר הבית שניה בחיל והשלישית במקומה עומדת, וכתב ההון עשיר: במקומה עומדת. דווקא, שאין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד (יומא כה א) משא"כ בהר הבית ובחיל, ה"ט דברישא תנן וישבה לה וכלל החיל בישיבה זו.

וראה נמי בתוספות ר' עקיבא איגר שם שכתב: והשלישית במקומה עומדת. רמז בזה דגבי הראשונה נקט וישבה לה בהר הבית ועלה קאמר שניה בחיל. אבל השלישית שהיתה במקומה לא היה ישיבה אלא עמידה דאין ישיבה בעזרה אלא למלכי ב"ד בלבד עיין בירושלמי פ"ז דסוטה סוף הלכה ז'.

ונציין שבמנחת חינוך (מצוה רנד) הביא דברי הרמב"ם (בפ"ז מהל' בחירה ה"ו הנ"ל) דמשמע מדבריו דאיסור ישיבה בעזרה הוי מחמת מורא מקדש והוי מה"ת, ולפי"ז תמה א"כ מ"ש דלגבי שלא יכנס במעות ובאבק שעל גבי רגליו וכדו' כל הר הבית אסור, ואילו לגבי ישיבה בעזרה דגם כן הוי מחמת מורא מקדש, לא נאסרה רק בעזרה. וכתב דר"ל דהכתוב מסרן לחכמים באופן המורא, שכל שמקודש יותר יהי' המורא מלפניו ג"כ יותר.

¹⁶ רש"י במסכת סוטה דף מ עמוד ב ד"ה בעזרת נשים.

¹⁷ רמב"ם (סנהדרין פרק יד הלכה יב).

¹⁸ כ"כ בשו"ת שואל ומשיב (מהדורה קמא חלק ב סימן עה): הנה שמעתי מפה קדוש אבי זקני הרב הגדול הצדיק מוה' דוב בעריש ז"ל שהקשה להרב הקדוש החסיד מוה' רצ"ה מזידטשוב במה דמבואר בש"ע סי' כ"ח ס"א בהג"ה דשל יד מיושב ושל ראש מעומד לפ"ז היאך ה' יכולים הכהנים להניח תפילין של יד בעזרה הא קי"ל דאין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד ואיך ה' מניחים בישיבה ושתק לו ודפח"ח ובאמת שאין לומר דקודם שה' בעזרה ה' מניחין תפילין דזה אינו דאם כן ל"ש דעוסק במצוה פטור מן המצוה דהא כבר הניחם ועיקר הפטור והאיסור הוא רק בשל יד וקושינו עצומה ולפ"ז לפמ"ש בירושלמי הובא בתוס' סוטה דף מ. דהכה"ג היה לו ישיבה בעזרה הוא היה יכול להניח תפילין. עי"ש.

¹⁹ כ"כ במאסף לכל המחנות (סי' כ"ח אות ח') שכבר הקשו ע"ז דלאו מילתא היא דבמקום דלא אפשר אז אפשר לעשות המצוה בעמידה.

²⁰ ובס' המאיר לארץ (חיברו רבי מאיר סולבייציק זצ"ל, בן הגאון רבי בן ציון, חתן הגאון בעל משכנות יעקב זצ"ל) כתב ליישב: מה שהקשה על זה בשואל ומשיב קמא (ח"ב תשובה ע"ה), דלפי זה איך הניחו הכהנים בעזרה תפילין של יד, דהא קיימא לן דאין ישיבה בעזרה וכו' [יומא כה א], כתבתי שם בחדושינו על השואל ומשיב לתרץ על פי דברי המנחת חינוך מצוה שס"ב [אות ג'], דאף למאן דאמר דישיבה בעזרה איסור תורה היא, מכל מקום בלשכות אינו אלא איסור דרבנן, ולפי זה היו יכולין להניח תפילין בלשכות. אי נמי בשמך עצמו לכותל וישב לו, כמו שתירצו חז"ל בירושלמי פסחים (פ"ה ה"י). ולדעת הגר"א הכא [סקכ"ט] לאו דוקא בישיבה, ולדעת המהרש"ל [בתשובה סימן צ"ח] של יד דוקא בעמידה. ועיין גם כן אור זרוע הלכות פסחים (סימן רכ"ז), ושבתי יעקב (ח"ב או"ח תשובה א') לענין נשיאת כפים מיושב מה שכתב שם.

וכן בספר חקר הלכה (אות ד') כתב ליישב דהיו יכולים להניח בסמיכה.

יא. יש שכתב דאין ישיבה בעזרה דוקא שלא לצורך דברי עבודה וקדושה אך לצורך דברי עבודה שרי²¹, וכן שרי לישב ולאכול קדשים דבאכילת קדשים²² כתיב בהו

²¹ כן מבואר בתוס' טוך [הובא בקובץ שיטות קמאי למסכת קידושין דף עח:].

וכ"כ תוספות ביומא (דף כה.): אור"י בר אברהם דאף על גב דאין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד הנ"מ לדברים דלאו צורך עבודה אבל אכילה צורך עבודה היא דכתיב ואכלו אותם אשר כופר בהם שהכהנים אוכלים ובעלים מתכפרים מישרא שרי ואתי שפיר נמי הא דפריך בפרק שני דזבחים (דף יט:): גבי קידוש ידים ורגלים מן הכיור דפריך וליתבי מיתב אף על גב דבעזרה הוה צורך עבודה שרי אבל פייס דהכא לא חשיב צורך עבודה.

ודרך אגב נציין למש"כ בשו"ת שואל ומשיב (מהדורה תליתאה חלק ב סימן פב) להעיר וז"ל: הנה במ"ש התוס' ביומא דף כ"ה ע"א ד"ה ואין דכל שהוא צורך עבודה כמו אכילה דכהנים אוכלים ובעלים מתכפרים מותר ישיבה בעזרה ע"ש. ולפ"ז קשה לי בהא דאמר יומא דף ס"ק וכה"ג עומד מכלל דיושב האמר מר אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד ומה קושיא הא אמרו שם בדף ס"ח ע"ב מדקתני באצטלית לבן משלו ש"מ דקריאה לאו עבודה היא וקתני אם רצה לקרות בבגדי בוץ קורא מכלל דבגדי כהונה נתנו להנות בהם דלמא שאני קריאה דצורך עבודה היא וכו' וע"ש דמדמה קריאה לאכילה וא"כ שוב ל"ק מיישיבה בעזרה דהא צורך עבודה היא ומותר והיא קושיא נפלאה וצ"ל דזה שחדשו דקריאה צורך עבודה הוא דוקא אם נימא דבגדי כהונה לא נתנו להנות בהן והכי קי"ל כמ"ש הרמב"ם פ"ח מהלכות כלי המקדש הי"א לא צריך לומר כן וא"כ יש לומר דזה שמקשה מכלל דיושב ס"ל דנתנו להנות בהן וא"כ לאו צורך עבודה ואסור הישיבה.

²² אמנם יש להעיר דכתבו התוס' בבכורות דף כז. ד"ה ואתי דלא שייך למשחה לגדולה אלא בבשר ולא בפת, וא"כ לחמי עצרת שפיר היה מותר לאכול מעומד.

ועיין בשו"ת דובב מישרים (חלק א סימן קיא) שכתב בעניין זה: ועל דבר הערתך הנעימה בש"ס מנחות דף מ"ז [ע"ב] גבי שחט שני כבשים על ד' חלות דמושך שתיים מהן ומניפן והשאר נאכלות בפדיון ואוכל בעזרה כל הארבע [עיין שם מ"ח ע"א רש"י ד"ה ואי וד"ה ממילא], והקשית הא אכילת קדשים צריך להיות מיושב כמ"ש התוס' ביומא דף כ"ה [ע"א ד"ה אין] אף דאין ישיבה בעזרה מ"מ לצורך מצוה מותר עיין שם, א"כ איך יכול לאכול כל הד' חלות, אם יאכל אותם בעמידה לא יקיים מצות אכילה באותן הב' חלות שהן קדושין, ולאכול בישיבה אי אפשר משום הב' חלות שנפדו ואין ישיבה בעזרה עכ"ק.

הנה בפשיטות נחא דהא בתוס' יומא הנ"ל כתבו דמשום הכי אוכל מיושב, משום דבאכילת קדשים כתיב למשחה לגדולה כדרך שהמלכים אוכלין [חולין קל"ב ע"ב] והיינו מיושב, וא"כ כיון דכל הא דבעינן שיאכל מיושב הוא משום למשחה לגדולה, וכבר כתבו התוס' בבכורות דף כ"ז [ע"א] ד"ה ואתי דלא שייך למשחה לגדולה אלא בבשר ולא בפת, וא"כ לחמי עצרת שפיר היה מותר לאכול מעומד.

ועפ"ז העיר חכם אחד ליישב קושית המשנה למלך פ"ב מהל' שחיטה ה"ג שהקשה על דברי התוס' בשבועות י"ז [ע"ב ד"ה ואין שוחטים] דאכילה בעזרה לא שייכא בקדשים קלים, וצ"ע מש"ס שבועות ט"ו [ע"א] דפריך הש"ס שם אטו לחמי תודה בעזרה מי לא מיתאכלי. ולהנ"ל י"ל דבשר קדשים קלים שפיר כתבו התוס' דאין לאכול בעזרה משום דמצוה לאכול מיושב מטעם למשחה, וזה אי אפשר בעזרה משום דאין ישיבה בעזרה וכו', אבל לחמי תודה דלא שייך בהם משום למשחה שפיר מותר לאכול בעזרה ומעומד [כע"ז כתב הגר"י ענגיל בספרו בית האוצר (מערכת א' כ' כלל קס"א) ע"ש, וכן ראיתי במצפה איתן במסכת שבועות דף יז: שכתב: משום דאכילה בעזרה לא שייכא בקק"ל. דבריהם סתומים דאמאי לא שייכא אכילה בעזרה בקק"ל הא לא מצינו איסור אכילה בעזרה רק בחולין ולא בקדשים. ועוד ק"ל דבהדיא אמר לעיל (דף טו) אטו לחמי תודה בעזרה מי לא מתאכלי. וכ"מ בזבחים (דף פה ב ודף קד ב) ונראה דהתוס' דכאן ס"ל כמ"ש ביומא (דף כה) דבאכילת קדשים צריך להיות מיושב דוקא דבעי' למשחה לגדולה כדרך שהמלכים אוכלין. ולפ"ז אין לאכול קק"ל בעזרה דאין ישיבה בעזרה ודוקא קדשי קדשים נאכלין בעזרה דאי אפשר בלא"ה אבל קק"ל שנאכלין בכל העיר אפשר בלא"ה וכה"ג כתבו תוס' שם ע"ש. ולפ"ז א"ש כאן וגם ל"ק מדלעיל די"ל דס"ל דהא דאין ישיבה בעזרה א"א מדרבנן. וכן צ"ל בסוגיא דזבחים (דף סג א) ע"ש. אבל מה"ת ש"ד וסוגיא דלעיל מדאורייתא קאמר דמתאכלי. ומש"ה פריך שם דאמאי אמר דאינה מתקדשת משמע דיעבד. וכה"ג כתבו תוס' בסוכה (דף מ) ועי' תוס' חולין (דף נ).

ובגוף דברי התוס' בבכורות תמה המדומי שדה בסוטה טו. דהא מבואר בסוגיין שאף במנחה בעינן 'למשחה'. לכך פירש באופ"א, דעיקר הטעם שבתרומה לא מצינו דין זה הוא כמ"ש כ"כ תוס' בזבחים עה: דתרומה שהיא חמץ אין זקוקה לתיקון, רק שיירי מנחה שהן מצה ולחם עוני בעי לערב בהן שמן ודבש.

למשחה לגדולה כדרך שהמלכים אוכלין והיינו מיושב²³, ויש הסוברים דאף קדשים אין נאכלין בעזרה בישיבה²⁴, ולפי שיטה זו כהנים שאכלו ונתחייבו בברהמ"ז היו צריכים לעזרת ישראל ישראל כדי לברך ברהמ"ז בישיבה²⁵.

יב. יש שהסתפק היכא שאוכלים קדשים קלים בעזרה, אי שרי להם לישב בעזרה, דאולי לא שייך בזה היתר דלמשחה לגדולה דהא מי ביקש מהם לאכול בעזרה, הלא

והמנחה חריבה פירש כוונת תוס' בכורות, דאין חיוב אכילה 'למשחה' אלא בבשר, אבל רשות יש גם בשאר אכילות קדשים, והיינו דנקט הכא "רשאין הכהנים" - על' בדבריו.

²³ תוס' שם.

וכתב האדר"ת (הוב"ד בקובץ ישורון ב, תשנ"ז, קנז – קפו) דנפק"מ בין התי' דלריב"א שהוא צורך עבודה הם רק מותרים לישב, אבל לא שמצוה עליהם לישב, אבל לא לידך שינויא משום למשחה לגדולה, ודאי מצוה לכהנים לישב לאכילת קדשים דאל"כ הוא בזיון לקדשים דאינו לגדולה.

וראייתי מציינים שבס' חוקת היום כ' שם דהנפק"מ בין ב' תירוצי' התוס' הוא לפמ"ש התוס' במס' בכורות (כ"ז א' ד"ה ואתי) דגבי תרומה לא מצינו שיצריך אכילה בגדולה דשמא לא שייך גדולה רק בבשר, ולמדו מזה האחרונים דבאכילת מנחות לא בעינן למשחה, א"כ לפי תי' של תוס' דלהכי מותר לישב בשעת אכילה משום דהוה צורך עבודה, לפי זה גם בשעת אכילת מנחות מותר לישב, אבל לפי הטעם דלמשחה, אז אסור לישב בשעת אכילת מנחות דלא בעינן שם למשחה. עכת"ד. (וכ' בעזרת כהנים דלפ"ז יש להקשות האך למדו בירושלמי מדכתיב ועלי יושב דכהן גדול מותר לישב בעזרה, דילמא הי' אוכל בשעת ביאת חנה שמה ואז מותר לכהן לישב אבל בלא שעת אכילה מנא לן והניח בצ"ע).

²⁴ כן נראה מהנאמר בזבחים דף טז ע"א שיושב אוכל, דהיינו שאוכלים קדשים בישיבה, וכתבו התוס' (ד"ה ומה יושב) וז"ל: כגון במורם בקדשים קלים, ובכור. וביאר בשטמ"ק שהתוס' ביארו דוקא קדשים קלים שנאכלים בכל העיר, דאי בשאר קדשים שאינם נאכלים אלא בעזרה, הא אסור לישב בעזרה, וממילא צריכים להיאכל בעמידה. וכ"כ לדייק המשנה למלך (הלכות מעשה הקרבנות פרק י הלכה ג) שכתב: אם נאכלין מעומד כיון דאין ישיבה בעזרה עיין במ"ש התוס' פ"ג דיומא (דף כ"ה) ד"ה אין. ועיין בפ"ב דזבחים (דף ט"ז) ד"ה ומה ישב שאוכל כגון במורם בקדשים ובכור. אלמא דס"ל דקדשי קדשים שנאכלין בעזרה אינן נאכלין מיושב ודוק. [וכתב עוד שכתבו התוס' בפ"ב דשבועות (דף י"ז) דקדשי קדשים שנאכלין בעזרה בעינן שיראה פתח העזרה בשעת אכילה ולא ראייתי לרבינו שהזכיר דין זה].

וכן כתבו התוס' ביומא (דף כה ע"א ד"ה אין ישיבה) את שתי התירוצי' הנ"ל. וז"ל: אין ישיבה בעזרה, תימה דאמר בפ"ב דזבחים ומה יושב שאוכל אם עבד חילל וכו', והיכי אכיל והא אין ישיבה בעזרה. וי"ל שאוכל בקדשים קלים הנאכלין בכל העיר אי נמי אור"י בר אברהם דאף על גב דאין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד הנ"מ לדברים דלאו צורך עבודה אבל אכילה צורך עבודה היא דכתיב ואכלו אותם אשר כופר בהם שהכהנים אוכלים ובעלים מתכפרים מישראל שרי. [ובבית האוצר (ח"א כלל קסא) ביאר את שיטת התוס' שאכילת קדשים בעמידה אינה דרך גדולה, על פי הגמרא בגיטין הנ"ל, שאכילה שמתשת כוחו של אדם אינה דרך גדולה, ואינה אכילה כדרך המלכים. אך הוסיף הבית האוצר שהתירוץ הראשון של תוס', הסובר שצריך לאכול קדשי קדשים בעזרה במעומד, ס"ל דאין כאן חסרון של למשחה, מפני דס"ל דלמשחה שייך רק בדבר שהוא שבח בגוף המאכל, כגון אכילת צלי ושלוק ובחרדל, דהני הוא דחשיב למשחה בחולין (דף קלב ע"ב) ובזבחים דף עו ע"א, משא"כ היכא דגוף המאכל משובח, ורק האדם אוכלו מעומד ותש בזה כח האוכל, אין בזה חסרון במאכל, ושפיר חשוב גוף האכילה למשחה. ועוד מחלק דרק בדבר שחסרונו ניכר בשעת האכילה שאין נהנה מאכילה, הוא דלא חשיב למשחה, משא"כ עמידה, נהי דמתשת כח האדם, עכ"ז אין זה ניכר בשעת האכילה, ורק אח"כ הוא שמרגיש התשות כח, ולכן שפיר חשיבא האכילה למשחה].

²⁵ כ"כ האדר"ת בקובץ ישורון (כרך ב ע' קפא): דבברהמ"ז יש לישב וכמבואר בברכות נא: ובשו"ע (סוס"י קפג) מבאר הטעם, כדי שיוכל לכוון יותר, ויעוין בערכין (ד ע"א) שגם כהנים האוכלים קדשים חייבים בברהמ"ז, וצ"ל שיצאו לעזרת ישראל וישבו לברך ברכת המזון על שיירי מנחות שאכלו, כיון שבעזרה אסור לישב, דאין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד.

יכולים לאכלם בכל העיר, או דלמא כיון דאף באכילת קדשים קלים מקיימים מ"ע
הו"ל כעבודה ושרי²⁶.

יג. בעזרת הנשים שרי לישב, ורק בעזרת ישראל או בעזרת הכהנים אין לישב²⁷, ויש
שכתב לדייק מדברי הירושלמי דס"ל דאף בעזרת הנשים אין לישב²⁸.

יד. יש שכתב דדוקא בעזרה עצמה אין ישיבה, אבל על מזוזת היכל ה' ליכא
איסורא²⁹, ויש שחלק ע"כ³⁰.

²⁶ כ"כ להסתפק האדר"ת בקובץ ישורון (ב, תשנ"ז, קנז – קפו).

²⁷ כן מבואר מהרוקח (סוכה סי' ריט) שהק' בהלכות סוכה אקרא דבחצרות בית אלוקינו והלא אין ישיבה
בעזרה ושם כתיב וישבו בסוכות ותירץ בעזרת נשים וגם חצירות ה' בירושלים שהבאים בית אלקים אוכלין.

וכ"כ בספר הבתים (בית המקדש ובית הכנסת שער ו אות ו): אסור לישב בעזרה. ואין ישיבה אלא למלכי בית
דוד בלבד. ובעזרת נשים מותר. וסנהדרין שהיו יושבין בלשכת הגזית, היו יושבין בחציה שהוא חול.

²⁸ מראה הפנים (מסכת פסחים פרק ה הלכה י) שכתב ע"ד הירושלמי שם: תיפתר שסמך עצמו לכותל וישב
לו. ובבבלי שם וביומא מפרק בעזרת נשים, ונראה דהאי ש"ס ס"ל דאף בעזרת נשים אין ישיבה ומדייק ליה
ממתני' דידן דקתני השלישית במקומה עומדת ולא התירו להן לישב בעזרת נשים, וש"ס הבבלי ס"ל מכיון
דאפשר שלא היה מספיק שם ישיבה לכולן נשארן כולן בעמידה בעזרה.

²⁹ כ"כ הבאר שבע במסכת תמיד [כז ע"א ד"ה דאמר מר], דדוקא בעזרה עצמה אין ישיבה, אבל על מזוזת
[היכל ה'] ליכא איסורא, דהא אשכחן בהדיא קרא דכתיב [שמואל - א א, ט] ועלי הכהן יושב על הכסא על
מזוזת היכל ה', דליכא למימר דלא מיעט הך כללא אלא דוקא למלכי ישראל, אבל כהן גדול לא, דהא פריך
בפרק אלו נאמרים [סוטה מ ע"ב] גבי עומד עומד מכלל דיושב הוא, והא אמר מר אין ישיבה בעזרה וכו'.
והא התם בכהן גדול קיימין, אלא על כרחך דאפילו כהן גדול נמי אסור ואיך כתיב ועלי יושב על הכסא. ונ"ל
דהיינו דוקא בעזרה עצמה אבל במזוזת שרי.

³⁰ כ"כ בס' קהלת יעקב לרבי ישראל יעקב ב"ר יום טוב אלגאזי (תוספת דרבנן מערכת אות א סימן ב) שאחר
שהביא דברי הבאר שבע כתב: ואנכי תמיה על זה, שהרי כתבו התוס' בפרק קמא דיומא דף ח' [ע"ב] ד"ה
דאי, לאו דוקא בעזרה אסיר אלא גם בלשכות הבנויות בחיל אם פתוחות לקודש אין ישיבה בהן, ע"ש. ולפי
דבריהם כל שכן על מזוזת היכל ה' דאסור. ועוד כתב שם לתרץ דהא דמשמע בפרק אלו נאמרים [סוטה שם],
דאף לכהן גדול אסיר היינו דוקא ממלכי בית דוד ואילך, אבל קודם לכן לכהן גדול שרי, ומשום הכי כתיב
ועלי יושב, ע"ש. ובתשובת הרמ"ע מפאנו סימן ק"ב כתב דהא דאמרינן למלכי בית דוד בלבד לאו דוקא דגם
שאל המלך בכלל, ע"ש. [וראיתי מציינים שכתב בס' עזרת כהנים (ח"א דף קכ"ב ע"ג) דמה שהביא קהלת
יעקב בשם הרמ"ע עיינתי ברמ"ע ולא מצאתיו, רק ממוצא דבריו יש ללמוד כן, דכתב הרמ"ע דשאל נמשח
בשמן המשחה משום דעדיין לא נבחר דוד ע"כ, וא"כ ה"נ הותר לשאל המלך לישב בעזרה. (ובאמת לפי
מ"ש בעשרה מאמרות דלעלי ה' מותר לישב כ"ש דשאל המלך מותר). וכ' עוד בעזרת כהנים די"ל דכל
האיסור ה' רק משום כבוד למלכי בית דוד, ולפי זה י"ל דבבית שני שלא היו מלכי בית דוד כלל, חזרה
כבראשונה דיש לכהן גדול היתר לישב].

וכן מצאתי ראיתי בס' הרי בשמים (סוכה דף כז). שכתב: והנה אף דכתיב על מזוזת היכל ה', והיינו בהפתח,
מכל מקום הרי קיי"ל בזבחים נ"ו. החלונות ועובי החומה כלפנים ואם גם בתוך פתח ההיכל דהוא כלפנים ה'י
אסור אכילה לכתחלה.

ובס' מעשי למלך (הלכות בית הבחירה פרק ז הלכה ז) כתב: ובספר קהלת יעקב תמה דהא אפי' היכא
דפתוחות לקודש נתקדשו מכש"כ מזוזת השער אך לפמ"ש"כ לעיל בפ"ה בפתוחות לקודש לענין ישיבה ל"ה
קודש א"ש אך אכתי יקשה מלשכת הגזית שבנוי חצי בקודש ופתוח מצ"א לקודש דאמרינן דאסור ישיבה
רק בבנוי בחול א"כ ה"ה מזוזת השער שבנוי בקודש ופתוח לקודש, אולם י"ל דכונת הב"ש דבאמת לאחר
גם בשער אסור ורק לכהן שרי לישב במזוזת השער. אולם עדיין קשה טובא מהך דסוטה דמ"פ דאין ישיבה
דילמא הא דאמרינן בכה"ג עומד מכלל דה'י יושב דהיינו דמתחילה ה'י יושב בהשער ואח"כ עומד וקורא.

טו. יש הסוברים שלכה"ג מותר לישב בעזרה³¹, ויש החולקים דאין לו לישב אא"כ לובש הציץ שהשם כתוב עליו או רשאי לישב בעזרה³², ויש שכתב לחדש דטעם

³¹ כן מבואר בתוספות (סוטה מ ב) הביאו בשם הירושלמי, שכהן גדול מותר בישיבה בעזרה, שנאמר ועלי הכהן יושב על הכסא על מזוזת היכל ה'. (וכן הוא במדרש שוחר טוב מזמור א'). מכל מקום התוספות שם סיימו שהתלמוד שלנו (בסוטה שם) חולק על הירושלמי, דהא בכהן גדול קיימינן, ואף על פי כן הקשה, עומד ומקבל, מכלל שיושב, והאמר מר אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד. ע"ש.

ודבר חידוש נציין דברמב"ן עה"פ (בראשית לה, א): ויאמר אלקים אל יעקב קום עלה בית קל ושב שם ועשה שם מזבח וגו' כתב וז"ל: לא ידעתי מהו "ושב שם" וכו' ע"כ. וכתב בספר נחלת יעקב יהושע (פר' וישלח) בזה: ונראה לבאר דהפנים יפות הקשה למה הצריך לעשות מזבח, הלא לא יוכל להקריב כיון שתיכף מתה אמו, ואיתא פרק אלו מגלחין דאבל אין משלחין קרבנותיו, ונראה דאיתא בבעל הטורים פ' ויצא (כ"ח כ') ללבוש ב' במסורה הכא ואידך ללבוש את הבגדים מלמד שיעקב היה כהן גדול כדאיתא בב"ר (עין יל"ש ח"א רמז קלב) ע"ש, ואיתא בגמ' דכהן גדול מקריב אונן, והטעם הוא כדאיתא הכא משום דאצל כהן גדול תמיד כרגל דמי, ולפ"ז היה יעקב יכול להקריב, ואיתא דאונן מקום היה המקדש, ואיתא דאין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד, וא"כ קשה איך אמר לו הקדוש ברוך הוא ושב שם, וצ"ל כמ"ש הירושלמי הובא בבאר שבע (מס' תמיד) דיש אמוראי דס"ל דאפילו למלכי בית דוד אסור לישב בעזרה, אך לכהן גדול הותרה ישיבה בעזרה, וראיה דכתיב ועלי הכהן יושב וגו', ולפ"ז כיון דיעקב היה כהן גדול הותרה לו הישיבה. ולפ"ז מובן היטב פשט הכתוב: קום עלה בית אל ושב שם, א"כ ראייה דאתה כהן גדול, דאל"ה אסור לישב במקום הזה, ובזה שאני מתיר לך הישיבה תדע שאתה כהן גדול, ולכן עשה שם מזבח ותקריב שם קרבנות אפילו באבילות, דכהן גדול מקריב אונן דכתיב מן המקדש לא יצא ומוותר אתה להקריב קרבנות, וא"ש קושית הרמב"ן.

עוד נציין דבספר רינת יצחק (קמא, ויקרא ח. לה.) יישב לפי"ז הא דכתיב במלואים "ופתח אהל מועד תשבו יומם ולילה", והלא אין ישיבה בעזרה, אולם ניחא עפ"י המפרשים דסברי שגם בני אהרן היו נחשבים כהנים גדולים ולבשו ח' בגדים בימי המלואים.

מיהו בתו"י ותוס' הרא"ש (יומא ו.) משמע דנתקשו בזה היאך ישבו במלואים פתח אהל מועד, וכתבו דע"כ לא היו יושבין בעזרה אלא במחנה לוייה. וכן נקט בתוס' הרא"ש קידושין (עח:): דעלי הכהן לא היה יושב בעזרת ישראל אלא סמוך להיכל כגון בעזרת נשים, וכן ההוא דמילואים היו יושבין במחנה לוייה. ועי' ברנת יצחק הנ"ל (עמ' נ"ט). [וכן באילת השחר (ויקרא פרק ח פסוק לה) כתב: הנה אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד, ואף על פי דתשבו זה לשון עכבה ולא דוקא ישיבה (עי' מגילה כ"א א'), מ"מ לא שייך שלא ישבו ז' ימים רצופים, אמנם דעת הרמב"ן שהוזהרו שלא לצאת דוקא בשעת עבודה (ועי' תוס' ישנים יומא ו' א' ד"ה מביתו, ובראב"ד תמיד דף ל').]

ובעלי תמר (מסכת סוטה פרק ז הלכה ז) כתב: מצאתי סמך לזה בספר תבנית היכל שנדפס באמט"ד שנת ת"י בסימן ק"ג בשם מלחמות יוסיפון י' י"א ז"ל כסאות של בדיל היו שמה נתונים בעזרה לשבת בהם הכהנים לעת הצורך כאשר את קרבנותיהם יקריבו עכ"ל. וע"ז העיר המחבר לא מצאתי טעם לזה מפני שלא נתנה רשות לשבת בעזרה אלא למלכי ב"ד בלבד ע"כ. ברם גם בספר בנין אריאל להרב יהושע יוסף כתב שראה רשום כן בתכנית של ביה"מ בכתב ידו של יוסף הכהן המונח ברומי. ואם כנים דבריו נראה שלא נאסר לשבת בעזרה אלא לשם תענוג וכבוד אבל לנוח מעיפות הותר לשבת לא בכסא של כבוד אלא בכסא של בדיל דמוכח שאינו יושב עליו לשם כבוד ותענוג אלא לנוח מעיפות העבודה. וטעם החילוק בזה שלשבת על כסא של כבוד לשם תענוג וכבוד שאסור, מפני שאין גדולה בפלטיין של מלך כמ"ש בשבת פ"י ה"ג. ואמרו ביזמא פ"ז ה"ג מפני מה כה"ג לא משמש בבגדי זהב ע"ש אל תתהדר לפני מלך, ובכסא של בדיל אין כאן ישיבה של גדלות ולכן מותר לנוח מעיפות העבודה על כסא של בדיל. וגם הכסא של עלי לא היה כסא של כבוד, והראיה שלא היה לו סמוכין מאחוריו אף שהיה זקן בן תשעים וכמה שנים, ובוודאי שהיו עושין לו סמוכין מאחוריו אלא מפאת שלא רצה לשבת על כסא של כבוד אלא ישב מתוך הכרח של זקנותו המופלגת והסתפק בכסא פשוט, ומפני כן כתוב בפ"ד פסוק י"ח ויהי כהזכירו את ארון אלהים ויפול מעל הכסא אחורנית בעד יד השער ותשבר מפרקתו כי זקן האיש וכבד.

³² כ"כ האור שמח (הלכות מלכים פרק ב הלכה א): בתוס' סוטה סוף פרק אלו נאמרין (מ' ע"ב ד"ה והאמר) הביאו בשם שוחר טוב (תהלים, א'), אמר ר' אמי אף למלכי ב"ד אין ישיבה בעזרה, מהו וישב לפני ה' כו', ולמי היתה ישיבה בעזרה ובהיכל הוי אומר לכה"ג, שנאמר, ועלי הכהן יושב על הכסא, ורבינו בהלכות בית הבחירה פרק ז' הלכה ו' כתב ואסור לכל אדם לישב בעזרה כו', הרי שלא הוציא כהן גדול, משום דמוכח בתלמודין (סוטה שם) דפריך וכה"ג עומד ומקבל וקורא, עומד מכלל דיושב הוא, והא אמר מר אין ישיבה

שלמלכי בית דוד הותר ישיבה בעזרה, לפי שהוא המובחר בעם ויחיד באומתו, אבל בימי עלי שעדיין לא היה מלך בישראל היה הכהן גדול המובחר ומיוחד שבעם, ולכך הותרה לו הישיבה בעזרה.³³

מז. יש שדן דהיאך ישב הנשיא בעזרה דכתיב (יחזקאל מ"ד) נשיא הוא ישב בו לאכול לחם, והעלה שהשער שבו ישב הנשיא הוא שער המקדש החיצון, שאין בו קדושת העזרה.³⁴

יז. בתוספתא מבואר דכת שלישית אחר שעשתה את הפסח הלכה וישבה לה בעזרת נשים,³⁵ אך בירושלמי מבואר שבמקומה עומדת דאין ישיבה בעזרה.³⁶

בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד, הרי דכה"ג אסור לישב, ולכן כלל רבינו כל אדם באיסור הזה. אמנם לדעתי באמת אף כה"ג בכלל האיסור לישב בעזרה, ורק כוונת השוחר טוב, משום דכה"ג כשהוא לבוש בשמונה בגדים וציץ עליו בשם הכתוב עליו, וכמו שאמרו במשנה (שם ל"ח ע"א) במקדש נושאים כפיהם ע"ג ראשיהם, חוץ מכה"ג שאינו מגביה ידיו למעלה מן הציץ, ולכן פריך הגמרא שפיר עומד מכלל דיושב, והא אין ישיבה בעזרה כו', דתנן (יומא ס"ח ע"ב) בא לו כ"ג לקרות, אם רצה לקרות בבגדו בוץ קורא, וא"ל קורא באצטלית לבן משלו, הרי דלא היה לבוש בציץ, רק בבגדי בוץ או באצטלית לבן, ולכן שפיר פריך אין ישב בעזרה, דרק משום ציץ כשהוא לבוש בשמונה בגדים מותר לו הישיבה, וכבר נתפרש בירושלמי שהכ"ג היה לובש שמונה בגדי אף שלא בשעת עבודה, יעוין בחגיגה (עייין שם פ"ב ה"ד) והביאוהו בתוספות שם (חגיגה י"ז ע"א ד"ה אין כהן), וזה ברור לדעתי שרק מפני כבוד השם שעליו הותר לו לישב, ולכן סתם רבינו דכל אדם אסור לישב, ודוק.

³³ במלא הרועים על כללי השי"ס (בענין ישיבה בעזרה אות ז').

³⁴ כ"כ הראב"ד (מסכת תמיד דף כז.): ולפי מאי דקא פריך מוישב דוד לפני ה' משמע לפני ה' היינו לא מקרי אלא בעזרה יש לתמוה אליבא דס"ד בירושלמי דאף למלכי בית דוד אין ישיבה בעזרה ממעשה דמקדש דיחזקאל דכתיב (יחזקאל מ"ד) נשיא הוא ישב בו לאכול לחם לפני ה' ולשם אין לתרץ לענין ישוב בתפלה בשלמא למ"ד למלכי בית דוד יש להם ישיבה ניהא קצת דא"ל דנשיא הוא כמו מלך אלא למאן דפליג ובעי למימר דאף למלכי בית דוד לא הוה ישיבה היכי נפרש האי קרא ובדוחק י"ל דהכא דהאי קרא נשיא [הוא] ישב בו לאכול לחם לפני ה' כלומר הוא בלבד ישב חוץ לעזרה שהיה לאכול לחם לפני ה' בעזרה דהיינו שלמים כדכתיב ועשו הכהנים את עולתו ואת שלמיו וקרבן אקרי לחם דכתיב לחם אשה ריח ניחוח לה'. [וכן באברבנאל (יחזקאל פרק מד): ואמנם הנשיא שהוא מלך המשיח אותו נשיא הוא ישב בו לאכול לחם לפני ה' ואין הכוונה בזה שיפתחו הפתח לבוא בו הנשיא אלא שהוא ישב בזה השער מחוץ באסקופתו החיצונה לאכול לחם כי כשיאכל זבחי שלמיו לפני ה' יאכלם בזה המקום סמוך לשער מבחוץ].

ונראה כי זה שער המקדש החיצון לא היה קדושת העזרה שלא היה יכול לישב בו כמו בעזרה אלא יותר היה אדם צריך לנהוג בו קדושה משאר מקום שהוא חוץ לעזרה כדמפרש קרא גופא טעמא שה' אלהי ישראל בא בו. ולא לישב כ"א לנשיא היינו מלך ודוקא לאכול בו לחם שהיה לפני ה' תמיד כמו הקרבן שהיא סעודת מצוה אבל סעודת הרשות וישיבה שאינה של מצוה לא הותר באותו מקום אף למלך ותדע לך שזה השער לא היה שער של העזרה שהרי בשער החצר הפנימית שהוא עזרה ממש לשם כתיב ועשו את הכהנים את עולתו ואת שלמיו אבל שער המקדש החיצון לשם לא היתה עושים עולתו ושלמיו כי לא היתה זו עזרה. אמנם יש לציין שהרד"ק והמלבי"ם שם פירשו שהנשיא הזה הוא מלך, משיח בן דוד.

³⁵ תוספתא פ"ד ה"ו.

³⁶ כן מבואר בירושלמי סוף פרק תמיד שנחט.

יה. רק ישיבה בעזרה אסורה אך סמיכה שרי³⁷, ויש שנראה מדבריו דאף סמיכה בעזרה אסור³⁸, אמנם בשעת עבודה וברכת כהנים יש להם לעמוד בלא סמיכה³⁹.

³⁷ כן מבואר בירושלמי פסחים סוף פ' תמיד נשחט דתני ישן טעון טבילה, נתנמנם טעון קידוש ידים ורגלים, ופריך וישן טעון טבילה הא אין ישיבה בעזרה ואם כן אי אפשר לישן במקדש, ומשני תיפתר שסמך עצמו לכותל וישן, היינו שישן בסמיכה ולא ישב, ע"ש בקרבן העדה, וכן הוא בירושלמי דיומא פ"ג.

וכן תוספות בזבחים דף יט: כתבו: וליתב מיתב וליקדש - לאו ישיבה ממש קאמר דאין ישיבה בעזרה אלא סמיכה.

וכן המג"א (סי' קמ"א ס"ק א, וסי' תכב יא) כתב דודאי דסמיכה דינה כישיבה ולכך עדים אסורים לסמוך, אלא דאע"פ שדין ישיבה עליו, מ"מ ישיבה ממש לא הויא, ובדין אין ישיבה בעזרה נאמרה רק דישיבה ממש אסורה, אבל אינו נכלל באיסור כל מה שדין ישיבה עליו. עכ"ד המג"א.

וביאר בתומים (ח"מ סי' י"ז ס"ק א') כוונת המג"א, דהנה הטעם דאין ישיבה בעזרה הוא משום כבוד שכינה (עי' רש"י סוטה דף מ' ע"ב ד"ה אין ישיבה וע"ע רש"י סנהדרין ק"א ע"ב ד"ה גמירי), וע"כ רק בישיבה ממש הוה חסרון בכבוד שכינה, משא"כ בסמיכה, דאף שיש לו דין ישיבה, אך עכ"פ אינו יושב ממש, שפיר איכא כבוד שכינה. וע"ע בברכי" (ח"מ סי' יז) מה שדן בזה באורך. וע"ע בבית מאיר (סי' תכב).

ודרך אגב נציין שבשו"ת משפטי עוזיאל (כרך ג - אורח חיים סימן א) ציין להערתו של הרב הגאון כמוהרד"ש יצ"ו שכתב על דברי הרמב"ם שפוסק: אין הכהן צריך לקדש בין כל עבודה אלא פעם מקדש בבוקר ועובד והולך כל היום כולו וכל הלילה, והוא שלא יצא מן המקדש ולא יישן ולא יטיל מים ולא יסיח דעתו (הלכות ביאת המקדש פ"ה ה"ג). וע"ז הקשה דכיון דקי"ל דאין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד ומכ"ש שינה בעזרה ודאי אסור, וא"כ ע"כ צ"ל דהיה ישן חוץ לעזרה, א"כ תיפוק ליה דצריך לחזור ולקדש משום דיצא חוץ, ואין לומר שהתנמנם בעמידה, דהא לפי מ"ש הטעם דישן צריך לקדש ידיו ורגליו משום דהוי בהסח הדעת, ולפי מאי דקי"ל דבשינת עראי ליכא היסח הדעת אם ישן שינת עראי בתפילין בראשו או בזרועו אם הניח עליהם סודר, א"כ פשיטא שבעמידה ליכא היסח הדעת.

ותירץ דלפי מ"ש התוס' דישיבה בעזרה היא דרבנן, יש לומר דאשמועינן הרמב"ם קודם שנאמרה ישיבה בעזרה, או שנאמר דהרמב"ם סבר כדעת התוס' דהא דאין ישיבה בעזרה, הנ"מ, לדברים דלאו צורך עבודה נינהו, אבל במידי דצורך עבודה הוא שרי לישב את"ד.

וכתב להעיר ע"ד: הנה במאי דפשיטא ליה למר דנמנום בעזרה אינו מחייב קדוש ידים ורגלים, לדידי פשיטא לי להיפך, ומלשון הכ"מ מוכח כן דכתב, דסתם שינה הוי היסח הדעת (ה' בה"מ שם), ומטעם זה הוא מתנמנם שהרי היסח דעתו.

ואין ללמוד מתפילין, דא"כ אפילו שינת קבע לא תהיה מפסקת, אלא שאני תפילין הואיל והם מונחים בראשו ובזרועו ודעתיה עלייהו, וכמ"ש הטור: דלא חשיב היסח הדעת אלא כשהוא עומד בשחוק או בקלות (או"ח סי' מ"ד ומג"א ס"ק ז'), וכן אין ללמוד מברכת התורה דשינה לא הוי הפסק, שהואיל וחובה עליו כדכתיב: והגית בו יומם ולילה. אלא שהטרדה או שינה פותרתו, לכן כשפוסק משינתו או טרדותיו חלה עליו חובת תלמוד תורה (עיין או"ח סי' מ"ז סעי' י' מג"א סק"ז). משא"כ בעבודה שאינו מצוה לעבוד אלא בשעות שיש עבודה, היסח הדעת הוי הפסק לחייב קדוש ידים ורגלים. ובאמת יפה השיב כהלכה ידידי ואהובי הרה"ג כמוהרי"ן יצ"ו דהלכה מפורשת היא: נתנמנם טעון קדוש ידים ורגלים (ירושלמי יומא פ"ג ה' ב').

ותירוצו של הרה"ג מהרד"ש לא שמיע לי, כלומר לא סבירא לי, דאף אם נאמר דישיבה בעזרה אינה אלא מדרבנן, גזירה זאת היא קדומה קודם שנבנה המקדש תדע, מדגרסינן התם: ושמואל שוכב בהיכל ה'. והלא אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד (קדושין ע"ח), גם תירוצו השני דבמידי דצורך עבודה שרי לישב, אינו מובן לי. דאטו שינה היא צורך עבודה, אתמהא.

אולם עיקר קושיתו זאת, היא קושית הירושלמי: וישן טעון טבילה לא כן תני רבי חייא אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד וכו', תפתר שסמך עצמו לכותל וישן לו (ירושלמי שם). והנה מדברי הירושלמי משמע דישן טעון טבילה היינו בישן שינת קבע, מדתני סמוך לו מתנמנם טעון קידוש ידים ורגלים, מכאן משמע דאפשר לישון שינת קבע על ידי סמיכה בכותל, והילכך שפיר הוצרך הרמב"ם לאשמועינן דישן צריך קדוש ידים ורגלים, אף על גב דלא יצא מהעזרה, ובזה נתישבו דברי הרמב"ם כהוגן. והנלע"ד כתבתי.

י. יש מהראשונים שכתב לחדש דרך לזרים אין ישיבה בעזרה אך לכהנים שרי לישב⁴⁰, והקשו ע"ד⁴¹.

³⁸ כן מצאתי שכתב לחדש בשו"ת שואל ומשיב (מהדורה תליתאה חלק ג סימן נב) וז"ל: השעה"מ הלכות ביאת מקדש הקשה במ"ש התוס' בזבחים דף ט"ז דמוכח דהא דאמרו אין ישיבה בעזרה אינו מה"ת דאם הוא מה"ת למה לי קרא דלעמוד ולשרת ת"ל דבלא"ה אין ישיבה בעזרה ע"ש וע"ז הקשה דלמא אצטריך לסמיכה דקי"ל דאינה כשיבה וא"כ היה מותר לסמוך עכ"פ אבל כיון דכתיב לעמוד הרי סמיכה עמידה עכ"פ אינו והיא תימה גדולה וראיתי במלא רועים שהחמיר בקושיא זו. ולפענ"ד נראה עפמ"ש הר"ן ביומא בפרק יוה"כ גבי סנדל של שעם שהביא בשם הרמב"ן דאף דבכ"מ סנדל שאינו של עור לא מקרי נעל וסנדל אבל ביוה"כ שאסור לנעול נעל של עור גם שאר מיני נעלים מקרי נעלים ע"ש ודפח"ח ולפ"ז גם אני אומר דאף דבכ"מ סמיכה אינה כשיבה היינו במקום שמוותר לישב ויש שם ישיבה א"כ מה שהוא נסמך לא מקרי ישיבה אבל בעזרה שאין שם ישיבה אף סמיכה מקרי ישיבה ואסור ושפיר הקשו למה לי הקרא דלעמוד וע"כ דמה דאמרו אין ישיבה היא רק מדרבנן ושוב אצטריך באמת הקרא לענין סמיכה דאף סמיכה אסור וז"ב ודו"ק היטב.

וכן מדברי המעשי למלך (הלכות בית הבחירה פרק ז הלכה ו) נראה נמי דנקיט דאף סמיכה אסור.

ויש לעיין לדבריו מה יענה לדברי הירושלמי בפסחים דמוכח דשרי סמיכה וכו'. ויל"ע.

³⁹ כ"כ בהערות הגרי"ש אלישיב (מסכת סוטה דף לח). ע"ד הגמ' שם: מה משרת בעמידה אף מברך בעמידה.

דהקשה הקרן אורה, קרא דלעמוד ולשרת למאי אתי תיפו"ל דאין ישיבה בעזרה, יש מהאחרונים שתירצו דנפק"מ הוא בעבר וישב דמצד אין ישיבה בעזרה לא פסל עבודתו וברכתו משא"כ מצד דין עמידה בשעת עבודתו, הרי ברכתו ועבודתו פסולה. (ע' מל"מ פ"ז מביה"ב ה"ו, ובאר שבע. תמיד כ"ז ע"א).

עוד נראה לתרץ דמצד ישיבה בעזרה הרי דוקא ישיבה אסורה, אבל סמיכה מותרת דסמיכה אינה לא כעמידה ולא כשיבה, וא"כ ליכא איסור סמיכה, וקאתי ריבויא דבעינן עמידה בשעת עבודה וברכה, היינו שיש דין עמידה וסמיכה שהיא לא כעמידה פוסלת בה. ושכן מתבאר בנוב"י או"ח סי' ה' וישועת יעקב קכ"ח ס"ק י' שישב בכה"ג. [א"ה. ויש להוסיף שכן מצאתי שיישב נמי בגבורת ארי ביומא כה, וכן השעה"מ פ"ז מבית הבחירה].

אמנם חידוש גדול מצאתי בשו"ת שואל ומשיב (מהדורה תליתאה חלק ג סימן נב) שכתב: השעה"מ הלכות ביאת מקדש הקשה במ"ש התוס' בזבחים דף ט"ז דמוכח דהא דאמרו אין ישיבה בעזרה אינו מה"ת דאם הוא מה"ת למה לי קרא דלעמוד ולשרת ת"ל דבלא"ה אין ישיבה בעזרה ע"ש וע"ז הקשה דלמא אצטריך לסמיכה דקי"ל דאינה כשיבה וא"כ היה מותר לסמוך עכ"פ אבל כיון דכתיב לעמוד הרי סמיכה עמידה עכ"פ אינו והיא תימה גדולה וראיתי במלא רועים שהחמיר בקושיא זו. ולפענ"ד נראה עפמ"ש הר"ן ביומא בפרק יוה"כ גבי סנדל של שעם שהביא בשם הרמב"ן דאף דבכ"מ סנדל שאינו של עור לא מקרי נעל וסנדל אבל ביוה"כ שאסור לנעול נעל של עור גם שאר מיני נעלים מקרי נעלים ע"ש ודפח"ח ולפ"ז גם אני אומר דאף דבכ"מ סמיכה אינה כשיבה היינו במקום שמוותר לישב ויש שם ישיבה א"כ מה שהוא נסמך לא מקרי ישיבה אבל בעזרה שאין שם ישיבה אף סמיכה מקרי ישיבה ואסור ושפיר הקשו למה לי הקרא דלעמוד וע"כ דמה דאמרו אין ישיבה היא רק מדרבנן ושוב אצטריך באמת הקרא לענין סמיכה דאף סמיכה אסור וז"ב ודו"ק היטב.

⁴⁰ כ"כ היד רמה בקידושין עה: וכן מצאתי נמי בתוס' טוך [הובא בקובץ שיטות קמאי קידושין שם] שכתב: אין ישיבה בעזרה. פי' לזרים שהרי קדשים היו נאכלים בעזרה מיושב דרך שררה וגדולה כדרך שהמלכים אוכלים, אי נמי שלא לצורך דברי קדושה.

⁴¹ החיד"א בספרו פתח עינים (יומא דף כה). כתב: והאמר מר אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד. מסוגיא זו קשה לי הצעיר על מ"ש תוספות כ"י על קדושין דף ע"ח וז"ל והא דכתיב ועלי יושב על מזוזת היכל ה' סמוך לו קאמר בעזרת נשים וא"ת הקדשים היאך נאכלים מיושב הא אין ישיבה בעזרה אלא למלכי ב"ד ותירץ הר"ר וויבו"ש הזקן זצ"ל אין ישיבה בעזרה לזרים אלא למלכי בית דוד עכ"ל. וק"ל דהא בשמעתין פריך אכהן דקתני וזקן יושב במערבה להורות סדר הפייס. ולא עוד אלא דלקמן דף ס"ט פריך אכהן גדול היאך יושב דאין ישיבה בעזרה וכו' ע"ש.

כ. יש שכתב בשם מהרי"ט שבשעת עלי' להשתחוות ולזבוח יש שם ישיבה⁴², אך יש שפקפק ע"כ⁴³.

כא. יש מהראשונים שכתב לחדש שהלשכות שהיו בנויות בעזרה כיון שהן מוקפות מחיצה מותר לישן ולשכב בהם⁴⁴.

⁴² כ"כ המשנה למלך (הלכות בית הבחירה פרק ז הלכה ו): ודע שראיתי למהרימ"ט בדרשותיו פרשת קרח שכתב דכשעולה להשתחוות ולזבוח יש שם ישיבה ולא ידעתי זו מנין לו וצ"ע.

ובס' מעשה רקח כתב דמקורו מהקומץ רבה דף נ"ז כתבו התוס' דהשתחוואה צורך עבודה.

ובס' ארעא דרבנן (מהדורה קמא מערכת אות א סימן ג) כתב: וצריך לומר דכל הני רבוותא תפסו השיטה דהא דאין ישיבה בעזרה לא אסיר אלא מדרבנן, וכדמשמע מדברי רש"י פרק ז' דסוטה דף מ' [ע"ב ד"ה אין ישיבה], דטעמא הו' דאין כבוד שמים בכך ואפילו מלאכי השרת אין להם ישיבה, דנראה דס"ל דאיסור זה מדרבנן הוא, ומשו"ה פשיטא להו דכל שהוא בא להשתחוות ולזבוח או לכל דבר שהצריך הכתוב לעשות בעזרה לא אסרו. והתוס' ז"ל שכתבו ביומא שלא הותר לישב בעזרה כי אם דוקא לצורך עבודה לשטתייהו אזלי, שכתבו בפרק ב' דזבחים [דף טז ע"א ד"ה מיושב], דס"ל דאסיר מדאורייתא, וכמו שכתבנו בריש כללין.

ובאמרי אמת על הרמב"ם שם כתב: דאפשר ליישב הדברים לפי מה דאיתא בגמרא ישיבה שאין בה סמיכה עמידה שיש בה סמיכה נוחה הימנה, וכיון שהיה סמיכה בקרבנות וסמיכה בכל כוחו בעינן ה"ז יותר מישיבה, וזו כוונתו.

⁴³ כ"כ בשפת אמת (מסכת זבחים דף טז): ראיתי במל"מ (פ"ז מה' בית הבחירה) מביא בשם מהרי"ט בדרשותיו פר' קרח שבשעת עלי' להשתחוות ולזבוח יש שם ישיבה ותמה מנ"ל הא ע"ש ונראה לי דשגגה הוא בידו ובודאי יש ט"ס בדרשות מהרי"ט להמעייין שם דצ"ל בשעה שעולה להשתחוות ולזבוח וכי יש שם ישיבה דקאי שם אמ"ש חז"ל שירבעם חשב כשיעלה ברגל מלך בית דוד ישב והוא יעמוד וע"ז הוקשה דמה ישיבה שייך בשעה שיקריב ירבעם קרבנו דבאותה שעה יזדמן שישב מלך בית דוד ע"כ פי' שם דמירי ביום הקהל שאז נעשה ירבעם מלך ואם יעלה יקרא מלך בית דוד בישיבה והוא בעמידה ע"ש כל הדרוש אבל לא עלה ע"ד מהרי"ט להכשיר ישיבה בשום פעם ע"ש בס' צפנת פענח למהרי"ט דרוש ב' לפ' קרח.

⁴⁴ כן מצאתי שכתב התוספות רי"ד (מסכת יומא דף ו): וז"ל: ה"ק מביתנו למה פירש פירש המורה מאשתנו למה פורש תבוא אשתו עמו שם שהרי ע"כ לשכת פרהדרין לא הית' קדוש' שאין ישיבה וכ"ש שכיבה וקשיא לי טובא לומר דלשכת פרהדרין לא הית' קדוש' והרי בתוך העזרה הית' לפנים משערי ניקנור כדמוכח לקמן בפירקין וא"כ היאך ה' דר שם כהן גדול כל שבעה ויושב וישן שם ונ"ל לומר דמאי דאמר' דאין ישיבה בעזר' דוקא באויר העזר' שנרא' כנגד פתח ההיכל ואין זה דרך כבוד לישב אדם לפני הבוורא אבל הלשכות שהיו בנויות בעזר' כיון שהן מוקפות מחיצה מותר לישן ולשכב בהם ואין זה דרך זלזול כיון שאין עומדים באויר העזר' תדע דהכי הוא שהרי קדשי קדשים טובלין בעזרה וכי בעמיד' היו אוכלין אותו ואנן בעינן למשחה כדרך שהמלכים אוכלים א"ו בלשכות היו נכנסין ואוכלין וכו'. ע"ש.

וראוי לציין נמי לדבריו בדף כה. שכתב: זקן במערבה והא אמר אין ישיבה בעזרה, הנה מיכן מוכיח דאפילו בלשכות אין ישיבה וקשיא לשכת פרהדרין, ונ"ל לומר לעולם בלשכת יש ישיבה ושם היו אוכלין קדשי קדשים בהסיבה כדרך שהמלכים אוכלין ולשכת הגזית מפני שהית' בסילוקי גדולה ושם היו מתקבצין כל הכהנים לפייס כאויר העזרה דמייא, א"נ משום דהוי סמוכה למזבח ופתוחה למזבח, ולימא שגם לשכת פרהדרין הית' בנוי חצי' כרמל ופתח פתוח לה בחיל ושם ה' כהן גדול ישן אינו נ"ל דלעיל בשש לשכות היו בעזרה מוכיח דבתוך העזרה קיימא, ותו אביי דדייק הכא הכי לידוק לעיל בלשכת פרהדרין הכי [ובתפארת ישראל מסכת יומא פרק א משנה א באמת הכי נקט דהיתה הלשכה בנוי' בקודש ופתוחה לחול, שאז היא חול גמור [כדמוכח זבחים נ"ו נ"ל] דאל"כ אין ישיבה בעזרה וכ"ש שינה ובעילה, וכך כתב ג"כ התו"ט פ"ה דמדות משנה ד' ד"ה אבא שאול בסוף דבריו שם]:

אמנם בחדושי הריטב"א (מסכת יומא דף יא.) כתב: שלפנים הימנו לשכת פרהדרין. וא"ת וכיון דלפנים הימנו היא, הרי היא עומדת במחנה שכינה ואילו במחנה שכינה אין ישיבה וכל שכן שכיבה, וי"ל דשאני הכא דמתחלת עשייתה היתה לכך ולא נתקדשה כשאר העזרה. [ובשו"ת שרידי אש חלק ב סימן פ עמוד תקפא

כב. יש שכתב דהא דאמרינן שדוקא מלכי בית דוד יושבין הוא רק מדוד ואילך, ולא קודם לכן⁴⁵.

כג. יש מהאחרונים שכתב לייסד דאין כלל איסור עצמי דישיבה בעזרה, אלא דאיכא איסור כניסה ללא קיום דין, ובוזה ביאר אמאי הי' שרי לכה"ג לישב בלשכת פרהדרין, דכיון דילפינן מקראי הפרשת הכ"ג, נאמר בזה קיום דין מיוחד שתהא דירתו במקדש ומותר לו לישב ולשכב שם⁴⁶.

כתב דלפי"ד הריטב"א אין הכרח למש"כ במרומי שדה להנצי"ב שע"כ צ"ל דלשכת פרהדרין נבנתה משל כהן גדול, דאי משל בדק הבית הי' מועל הכהן גדול, דהפרישה אינה אלא מדרבנן.].

ובתוס' ר"י הלבן (הובא בקובץ שיטות קמאי ריש יומא) כתב: ריש לקיש לא בא לחלוק על ר' יוחנן בהא דאותר לשכה, דאותר לשכה היתה ודאי בהר הבית לא בעזרה, דהא אי אפשר לומר שתהא אותר לשכה עומדת בעזרה במקום קדוש, וכהן שהיו מפרישין אותו שם, היה ישן כל ז' ונוהג קלות ראש במקום קדוש, ועוד שאין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד.

עוד בעניין זה נציין ממש"כ בס' איזהו מקומן (מסכת יומא דף ב.): הראב"ד בפ"ק דתמיד (נדפס שם דף ל.) כתב דלשכת פרהדרין היתה בנויה במקום קדוש, לפי שפרישת הכ"ג צריכה להיות בקודש דומיא דמילואים דמיניה ילפינן בגמ' דין פרישה דכ"ג קודם יוהכ"פ, והתם היו ז' ימים פתח אהל מועד. והא דקי"ל דאין ישיבה ושכיבה בעזרה, היכי דלא אפשר שפיר דמי ומותר, והוסיף הראב"ד דמהירושלמי משמע דלכהן גדול שרי ישיבה בעזרה כמו למלכי בית דוד.

וכן נקט הריטב"א (ריש יא): דמקומה במחנה שכינה, והא דשרי ליה ישיבה ושכיבה - י"ל שמתחילת עשייתה לא נתקדשה כשאר העזרה. וכן נקט המאירי (ח: ד"ה כהן הממונה) דמקומה בעזרה.

מיהו בדעת תוס' יש לעיין - דלקמן ו. (ד"ה מביתו) נקטו מחמת קושיא זו דהיאך שרי שכיבה ושכיבה בעזרה, דאינה קדושה כקדושת עזרה אלא כהר הבית, ומשמע קצת דלא היתה הלשכה בעזרה [או דכונתם כהריטב"א], ובדף ח: (בד"ה דאי) נקטו ב' פירושים האם היתה בנויה בקדש ופתוחה לחול, או איפכא בנויה בחול ופתוחה לקדש. וכן בעמוד זה (ד"ה ומאי שנא) ולקמן י. (ד"ה חוץ) נקטו ב' פירושים הנראים מקבילים לפירושים הללו.

ברם רש"י לקמן ו. פירש קושית הגמ' "מביתו למה פירש" וז"ל "תבוא עמו שם שהרי על כרחך לשכת פרהדרין לא היתה קדושה, שאין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד כ"ש שכיבה" עכ"ל, וא"כ לכאורה לפירושו שרי אף לשמש שם, וא"כ ודאי לא היתה בקדש בעזרה. [ולקמן דף ו. כתב באיזהו מקומן: רש"י מפרש דמקשה שתבוא אשתו עמו שם, שהרי ע"כ לא היתה קדושה דהלא אין ישיבה ושכיבה בעזרה. ולכאורה שיטתו דלשכת פרהדרין לא היתה כלל בעזרה, מיהו לא הועיל בזה כלום כמו שתמהו תוס' דבעל קרי אסור בכל הר הבית. והריטב"א הוסיף להקשות דלקמן (ריש יא.) מבואר דלשכת פרהדרין לפני משער נקנור, והיינו בתוך העזרה. ובשיח יצחק תירץ דכונת רש"י שתבוא אשתו עמו ליחודי בעלמא ולא לשמש, כדי שתהא לו פת בסלו, [וכן מפרש הפנ"י מדיליה, וכתב דיש לפרש על דרך זה גם כונת רש"י]. ומשני הגמ' דחשו שמא יבוא עליה ותמצא נדה. ובמרומי שדה (ד"ה מביתו) מחדש דרש"י ס"ל דאף שבעל קרי אסור ליכנס במחנה לוי, מ"מ אין ראייה דאסור להטמאות בהיותו שם - עי' בדבריו. ועוד בביאור דעת רש"י - יעוי' בגבורת ארי לעיל ב. (ד"ה מפרשינן), וכן לעיל ג: (סוד"ה כי אתא), ובחוקת היום, ושמועת חיים (סי' כ"ד)].

⁴⁵ כ"כ בבאר שבע (שם).

ובס' מעשי למלך (שם) כתב: וראיתי בב"ש שתי' עוד דהא דאמרינן דוקא מלכי בית דוד יושבין הוא רק מדוד ואילך והנה גם לתי' זה קשה מקידושין דף ע"ח דפריך אקרא דשמואל שוכב בהיכל ד' והלא אין ישיבה בעזרה והא קודם דוד הי' שרי ישיבה לכ"ע אך י"ל דכונה רק לכה"ג או מלך ישראל הי' שרי קודם שנמשח דוד אבל לכו"ע אסור לכן פריך משמואל ועמש"כ בפ"ו סברא כזו לענין הא דאין מושחין מלכי ישראל היינו ג"כ רק מדוד ואילך.

⁴⁶ כ"כ בחדושי ר' אריה לייב מאלין (חלק א סימן יט): ובתוס' יומא ח' ב' בד"ה דאי כתבו דצ"ל שלשכת פרהדרין היתה פתוחה לחול דאל"כ איך ישנים בה והא אין ישיבה בעזרה וכו' וכ"ש שאין ישנים בה וכו', ולהלן שם כתבו ד"מ שהיתה בנוי' בחול ופתוחה לקדש, ומ"מ נהי דתוכה קודש לענין אכילת ק"ק מיהו מותר לישב ולישן בה דלא קדשה לגמרי וכו' יעו"ש, אולם מדברי הרמב"ם נראה שלשכה זו בקדש היתה

לגמרי, ועי' ר"מ פ"ה מהל' בית הבחירה הי"ז, ובפ"ב מהל' פרה מוכח בר"מ שגם הלשכה שמפרישין כהן השורף את הפרה במקדש היתה לגמרי יעו"ש, ובסוגי' בפ"ק דיומא מדמה לה אהדדי, והדק"ל הא אין ישיבה בעזרה וכו'.

והנראה בזה דביסוד הדין שאין ישיבה בעזרה וכו' לא נאמר כלל איסור מיוחד של ישיבה בעזרה, אלא יסוד הדין הוא דגם עצם הכניסה לעזרה אינה מותרת בלא שום דין וסבה כלל, ונתחדש בזה בעיקר דינו שיש גם בעזרה איסור כניסה בעלמא, ומה שמותר ליכנס בעזרה, זהו רק מפני שיש בזה קיום דין מיוחד של כניסה לעזרה ועמידה לפני ה', וזהו מש"כ רש"י ביומא דילפינן מקרא דלעמוד וגו', דלפני ה' בעי' עמידה דוקא, ומעתה כשיושב בעזרה אין בזה קיום דין עמידה לפני ה', ושוב הדר דינא שאין לו היתר כניסה בעזרה כלל בכה"ג. ומיושב שפיר סתירת דברי רש"י, דעיקר דין זה שאסור להכנס בעזרה בעלמא זהו דגמירי מהלמ"מ וכמש"כ רש"י בסנהדרין, אלא דמעתה ילפינן מקראי דקיום דין כניסה בעזרה כדי להיות לפני ה', אינו מתקיים אלא בעמידה, וממילא דהדר דינא שאין ישיבה בעזרה וכו' ונראה שגם עצם הדין דמלכי בית דוד מותרין בישיבה בעזרה הוא מפני שיש להם קיום דין מיוחד להיות יושבים בעזרה, ושוב אין בהם שום איסור כלל, שאין האיסור על הישיבה עצמה, אלא האיסור הוא כניסה לעזרה בלא שום קיום דין.

ולפי"ז מיושב שפיר קושית התוס' מהא דלשכת פרהדרין, שהרי מבואר בגמ' דילפינן לה מקראי דבז' ימים קודם יוה"כ מפרישין כה"ג וכו', ונאמר בזה קיום דין מיוחד שתהא דירתו של כ"ג במקדש, וממילא דשוב ל"ש בזה איסור כלל, שלא נאסרה מעולם ישיבה בעזרה, אלא רק משום שאין לישיבה שום קיום דין בעזרה כלל, אבל בכה"ג שנאמר בו דין מיוחד שתהא דירתו במקדש, שוב מותר לו לישב ולישן בה, שכניסתו אינה ריקנית אלא לקיום דינו. ועי' בתוס' יומא כ"ה א' שם שכתבו דהא דפריך בזבחים י"ט גבי קידוש ידים ורגלים ולתיב מיתב, אף על גב דבעזרה הוה משום דצורך עבודה שאני, וכ"כ שם דמה"ט מותר לישב בשעת אכילת קדשים דאכילה צורך עבודה היא, ועוד כתבו שם דבאכילת קדשים כתיב בהו למשחה לגדולה כדרך שהמלכים אוכלים והיינו מיושב יעו"ש, ולפמש"כ בלאו הכי א"ש כ"ז היטב, דכל שצריך הוא להיות בעזרה וקיום דינו הוא אף בישיבה, שוב אין נפ"מ בין ישיבה לעמידה, דלא נאמר כלל איסור מיוחד של ישיבה בעזרה, אלא רק משום דאסור להכנס בעזרה בלא שום קיום דין, וכניסה בעלמא אין לה קיום דין אלא ע"י עמידה שבה מתקיים דין עמידה לפני ה', אבל כל שיש לו קיום דין בישיבתו ג"כ, שוב אין בזה איסורא כלל, ומעתה הרי סגי בזה דאכילת קדשים צריך בעזרה דוקא, וממילא שקיום דינו בעזרה הוא לאכילת קדשים, ושוב אין בו איסור ישיבה בעזרה כלל וכמש"נ.

כד. אין ישיבה אף בלשכות הבנויות בחול ופתוחות לקדש⁴⁷, והאיסור לישיב שם אינו אלא מדרבנן⁴⁸, ויש שכתב דאם עושה ווילון לפני הפתח הוי שפיר סתימה ויהא שרי לישיב⁴⁹.

⁴⁷ כ"כ תוספות ביומא (דף ח עמוד ב ד"ה דאי ר') וז"ל: ויש מפרשין דלשכת פרהדרין היתה פתוחה לקודש ואף על גב דא"כ קדש הואי ואין ישיבין בה יש לומר כיון שבנויה בחול ופתוחה לקדש ונהי דתוכה קדש לענין אכילת קדשי קדשים כדמשמע באיזהו מקומן (זבחים דף נו.) מיהו מותר לישיב בה ולישן בה דלא קדשה לגמרי כקדושת עזרה דהא אמר בפרק איזהו מקומן (שם) דאין חייבין עליהן כרת טמאים הנכנסין שם והכי נמי מותר לישיב ולישן בהם ועוד איכא בינייהו מילתא אחריתי שזה אחיו הכהנים נוגעין בו וזה אין אחיו הכהנים נוגעין בו ולא נהירא כדמשמע לקמן בשילהי פ"ב [דף כה. ושם] גבי זקן יושב במערבה דאין ישיבה בלשכות הבנויות בחול ופתוחות לקדש.

וכ"כ המשנה למלך (הלכות בית הבחירה פרק ז הלכה ו) וז"ל: ואף בלשכות הבנויות בחול אם פתוחות לקדש אסור לישיב בהם כ"כ התוס' פ"ק דיומא (דף ח' ודף כ"ה) ופ"ק דיבמות (דף ו').

אמנם עיין במהרש"א (יומא דף כה.) ששם מצדד דהא דבפתוחות לקודש דאסור לישיב היינו משום דאיכא נמי חציה בקודש, משא"כ דיושב לאכול בכולה בחול אפילו פתוח לקודש שמא יהא שרי.

וראיתי מציינים שבמלא הרועים (ערך ישיבה בעזרה אות י"ג) כ' דזה תלוי במחלוקת הנ"ל דלמאן דס"ל דישבה בעזרה אסור מה"ת, א"כ לשכות הבנויות בחול ופתוחות לקודש אסור לישיב בהן מדרבנן, ומאן דס"ל דאסור מדרבנן מותר לישיב בהן. וכ"כ במנ"ח (מצוה שס"ב) דאף למ"ד ישיבה בעזרה אסור מה"ת מ"מ בלשכות אינו אלא איסור מדרבנן, דכל הטעם דהלשכות פתוחות לקודש הוי קודש, ילפינן בזבחים (נ"ו) מפסוק בחצר אהל מועד יאכלוה התורה ריבתה חצירות הרבה אצל אכילה, וזה הוא דוקא אצל אכילה אבל לשאר דברים הוי רק מדרבנן. [ואולי בזה יתיישב קושיית השפ"א ביומא דף כה. זקן יושב והאמר מר אין ישיבה בעזרה כו' צ"ע מנ"ל דלשכה הפתוחה לקדש ה' בכלל לפני ה' כמו עזרה גופי' והעומדים שם לפני ה' היא דכתיב, וכן הא דכתי' לעמוד לשרת במקום שירות הוא דכתי' והיינו בעזרה].

ובהקשר לזה נציין למש"כ המקדש דוד (קדשים סימן לח אות ב) וז"ל: יש לחקור בלשכות הבנויות בקדש ופתוחות לחול דתוכן חול, אם זה דוקא לענין אכילת קדשים דאין אוכלין שם אבל לענין טומאה ושחיטת קדשים הם קדש, וכמו בלשכות הבנויות בחול ופתוחות לקדש דתוכן קדש, ואמרינן דזה רק לאכילת ק"ק אבל לטומאה ושחיטת קדשים הם חול, א"כ זה דאזלינן בלשכה בתר פתחה הוא רק לאכילה אבל לשאר דברים לא, א"כ ה"ה להפך בבנויות בקדש ופתוחות לחול. והנה ביומא (כ"ה א) אמרינן בלשכת הגזית דפיס במזרחו וזקן יושב לו במערבו, ודייקינן התם דלשכת הגזית היתה חציה בקודש וחציה בחול וב' פתחים היו לה אחד פתוח לקדש ואחד לחול, דאם פתח אחד היה לקדש א"כ איך זקן יושב במערבו הא תנן לשכות הבנויות בחול ופתוחות לקדש תוכן קודש ואין ישיבה בעזרה, ואי פתח אחד היה לה לחול א"כ איך פייס במזרחו הא לשכות הבנויות בקדש ופתוחות לחול תוכן חול ובעינן בית אלקים נהלך ברגש, וש"מ ב' פתחים היו לה כו' ע"ש, והנה יש לעיין אם היה לה פתח אחד לקדש אמאי לא היה יכול זקן לישיב שם, הא אמרינן בזבחים (נ"ו א) דלשכות הבנויות בחול ופתוחות לקדש תוכן קדש רק לענין אכילה [א"ה. וכע"ז העיר בשפ"א שם], וצ"ל כיון דלמקצת דברים דינן כעזרה אסור לישיב שם, וזה דאמרינן שם דאי אפשר שהיה לה פתח אחד ופתוח לחול דא"כ איך פייס במזרחו הא לשכות הבנויות בקדש ופתוחות לחול תוכן חול ובעינן בית ה' נהלך ברגש, הנה אי נימא באותן לשכות זה דתוכן חול משום שפתוחות לחול הוא רק לענין אכילה אבל לשאר דברים כמו לטומאה ולשחיטת קדשים כיון שהיא בקדש דינה כקדש, א"כ אמאי אין מקיימין בית ה' נהלך ברגש הרי ודאי מקרי בית ה'.

⁴⁸ כ"כ המנחת חינוך (פרשת נשא מצוה שסב) דצ"ל אף למ"ד ישיבה בעזרה איסור תורה מ"מ בלשכות אינו אלא איסור דרבנן כמו טומאה ע"ש בזבחים נו.

⁴⁹ כן נראה מבואר בשו"ת פנים מאירות (חלק א סימן עד) שכתב: עיי' בתוספו' דיומא דף כ"ה ע"א ד"ה אין ישיבה בעזרה דאסור לישיב בלשכו' הבנוי' בחול ופתוחו' לקודש ואם עושה ווילון לפני הפתח הוי שפיר סתימה ואף דלגבי פתח ההיכל ה' דינו כפתוח ואף דבעינן שחיטת שלמים דווקא בזמן שהפתח פתוח מ"מ הוי ווילון כמו פתח פתוח דנעשה לשם כך כשהפתח יהי' פתוח של' יסתכלו בהיכל וכן כתבו שם התוספות אבל הכא דנעשה בשביל מחיצה שפיר הוי סתימה ומחיצה תלוי בדעת אדם וראי' לזה ממשנה ח' פ"ב דכלאי' וכו'.

כה. יש מהראשונים שכתב לחדש דאין לישב בעזרה אף במקום מוגבה ולא אמרינן בזה דגגין ועליות לא נתקדשו⁵⁰.

כו. יש מהראשונים שכתב דכללא דמילתא נראה שכך הוא בכל מקום שאי אפשר לעשות בעזרה שום דבר שהצריך הכתוב לעשות בעזרה כי אם בישיבה זו, יכול

⁵⁰ כ"כ הראב"ד בפ"ג דתמיד (ל): ואלו דבריו: ובתוס' צרפת מקשים בשם ה"ר אלחנן בן ה"ר יצחק ז"ל אהא דקתני במסכת סוטה פרק אלו נאמרין. בשמיני במוצאי שביעית עושין לו בימה של עץ ויושב עליה, שנאמר מקץ וכו', עד אגריפס המלך עמד וקבל מעומד, ופריך בגמ' עומד מכלל דיושב, והא אמר מר אין ישיבה וכו', ומוקי לה בעזרת נשים, דמאי קושיא ה"ל למימר דכשהיה יושב על הבימה היתה עשויה כמו גג גבוה הרבה, ואמר רב (פפא), בפרק כיצד צולין דגגין ועליות לא נתקדשו, והרי היה יכול לישב שם. ותיריך בשם ר' יצחק אביו ז"ל דכיון שלא היה דבר זה קבוע בעזרה שהרי רק לפי שעה היו מניחין אותה בימה, דלאחר יום טוב היו שומטין אותה מיד מפני שלא היתה עשויה אלא למושב בעלמא, לפיכך לא היתה חלוקה משאר קדושת העזרה, שהרי על כרחין צ"ל דלא חשיב ההוא בנין דבר של קבע, שאם היה חשוב בנין של קבע היה אסור, כדאמרינן לקמן שאין בונין אכסדרה של עץ בעזרה. ולי נראה דבלאו הכי לא קשיא, שאפילו אם תאמר שהוא בנין קבוע, אעפ"כ גג הבימה הוא קדוש כשאר קדושת העזרה, שהרי אפילו למ"ד עליות וגגין לא נתקדשו, היינו אותן שהיו באותה שעה כשנתקדשה העזרה, אבל מכאן ואילך כל מה שיעשה באויר העזרה שום דבר הכל קדוש, דלאו כל כמיניה ע"י בניינו להפקיע קדושת אויר העזרה שנתקדש, דבשלמא הלשכות שהיו בשעה שנתקדשה העזרה י"ל שהאויר שלמעלה מעל גביהן לא נתקדשו מפני שהפסיקה התקרה של הלשכה בין האויר שלמעלה לאויר שלמטה, ובשביל כך לא קדשו אלא למטה, דמה שלמעלה לא קדשו, אבל באותו מקום שהיה חלוק בעזרה באותה שעה, אותו אויר נתקדש אפילו עד רום רקיע, שאם לא נפרש כן קשיא לרב דאמר גגין לא נתקדשו מגג בית הפרוה, דקיימא לן דהוה קדוש אפילו גג בית הפרוה, כדקיימא לן דכולן היה טובל בקדש בבית הפרוה, והא ליכא למימר שהיה גגה שזה עם הקרקע של עזרה, שהרי בעזרה היתה עומדת ושם היו מולחין עורות קדשים, אלא על כרחנו צ"ל שאפילו בגגין הוה חילוק, דיש מהם שנתקדשו ויש מהם שלא נתקדשו, והכל לפי הצורך והשעה שהיו צריכין אז עשו, ולא דוקא (ד)קאמר רב דכל גגין לא נתקדשו, אלא חוץ מגג בית הפרוה לא נתקדשו כולן אז בשעת קדוש העזרה, אבל מכאן ואילך לא אתי שום בנין ומבטל קדושת העזרה, וכן מזבח כמו כן גגו היה קדוש ולא מותבין מיניה לרב (ורב). כמו כן נראה לומר דבימה לא צריך לאסרה משום לא תטע אפילו אם היתה ממש קבועה לשם, דאיכא למימר דכל דבר שיש בו אהל דומיא דאשרה שיושבין בצלה זהו שאסור לעשות כן, אבל כעין איצטבאות ובימה אינו נראה שהיה אסור, שהרי גם בן קטין עשה מוכני לכיור של עץ, וגם מנורה איכא מאן דמכשיר במסכת סוכה בפרק החליל, ואף על פי שממנורה אין ראייה כל כך, משום שדבר המיטלטל הוא ואין דומיא דאשרה, מ"מ של מוכני היה קבוע, אלא מידי דמאהיל בעינן דומיא דאשרה. [ובשו"ת שבט הלוי חלק ו - קונטרס הקדשים סימן ז כתב דדעת התוס' אינו כן במכות י"ב ע"א על דין דאילן שהוא עומד כנגד החומה ולפנים כלפנים הקשו תוס' מהא דפסחים פ"ה ע"ב דגגין ועליות לא נתקדשו וא"כ אין אוכלין מע"ש על האילן ונדחקו בת"י קמא יע"ש ולדברי הראב"ד לק"מ דנוכל לתרץ ברווח דמיירי סתמא באילן שנטעו אחר קדוש מקדש וירושלים. ועי"ש שביאר מה יסוד מחלוקתם].

וכזאת כותבים לבאר באריכות גם בשו"ת רדב"ז סי' תרצ"א ובספר מגיד מראשית להגר"ח אלפאנדר ז"ל בקו' דרך הקדש יעו"ש, ובשו"ת ציץ אליעזר חלק יד סימן נב כתב דלפ"ז ה"ה כמו"כ גם בנוגע לירושלים כל הבתים והעליות שנבנו לאחר שנתקדשה ירושלים גם מגגותיהם ועליותיהם לא נפקעו מהן עי"כ קדושת ירושלים.

לעשות בין כהן בין מי שיהיה, וכגון שמירת המקדש שא"א בלא שמירה בכה"ג לא חיישינן לישיבה בעזרה⁵¹, ויש שכתב שמהרמב"ם משמע דלא ס"ל האי כללא⁵².

כו. אין לשחוט הקדשים בישיבה מצד איסור הישיבה בעזרה, אף שהשחיטה צורך עבודה הוא⁵³.

⁵¹ כ"כ הראב"ד בפ"י לתמיד.

ועי' בזה לחיד"א בספרו עין זוכר (מערכת א אות מג) שכתב: והרב החסיד בספר ארעא דרבנן אות ג' על מבוכה זו ישב וארוכה לו עלתה ושם ראיתי שכתב וז"ל ומצאתי כתוב בשם הרב בצלאל ז"ל שכתב כללא דמילתא נראה שכך הוא בכל מקום שא"א לעשות בעזרה שום דבר שהצריך הכתוב לעשות בעזרה כי אם בישיבה זה יכול לעשות בין כהן בין מי שיהיה וכו' בכה"ג לא חיישינן בישיבה בעזרה. ותמהני דא"כ מאי פריך פרק עשרה יוחסין משמואל שוכב בהיכל ה' והלא היה מן הלויים השומרים והרמב"ם כתב פ"ח דבית הבחירה והיכן היו הלויים שומרים וכו' שאסור לישוב בעזרה ואי כדברי הרב כל שהיה לצורך שמירה מותר עד כאן לשונו. והנה מה שמצא כתוב בשם הרב בצלאל הוא בספר דרך הקדש דף ה' ע"ג. ומה שהקשה מאי פריך פרק עשרה יוחסין משמואל שוכב כפי הלשון שהביא מהרב בצלאל לא שמענין שהתיר אלא לכהנים השומרי' שהיה במקום הקדש ממש דכתיב לפני אהל מועד אבל ללויים לא הצריך הכתוב במקום הקדש. ותו דמאן לימא לן שהשומרים בעת שמירתן ישנים והלא יש לומר דהיו משמרות מתחלפות ובעת השמירה ערו ערו וכשכלתה שעת שמירתם ישנים כאשר יתבאר לך שיטה זו מתוך דברי הרב משנה למלך בסוף הלכות בית הבחירה ומשום הכי פריך בש"ס דכתיב ושמואל שוכב ואהא קשיא מאי שינ"ה במקום הקדש שלא בשעת שמירה:

ועתה אמת אגיד כי דברי הרב בצלאל לאו מדנפשיה אלא הם דברי הראב"ד ז"ל בפירושו לתמיד. ויש להרגיש על הרב הגדול מהר"ח אלפאנדארי בספר דרך הקדש כי האי ספר"א רבא הן כל ראתה עינו בעה"ק חברון ת"ו והייתה עמו וקרא בו איך העלים עין שהרב בצלאל פה לא עשה מאימה אף דיבור אחד רק צדיק עת"ק מחידושי הראשונים וכל חידושי שמא דמארה עלה והיכי מייתי הכל בשם הרב בצלאל ולא עוד אלא כי בדרך י"ד ע"א מייתי דברי הרב בצלאל בענין זה ומקשה עליה אמאי לא מייתי דברי רש"י בפירוש המקרא ולא מייתי דברי התוספות ביומא וכו' ע"ש והרי אותנו הלשון שהביא משם הרב בצלאל הוא מחידושי הראב"ד ומאי פריך עליה ואם כונתו שהרב בצלאל אחר לשון הראב"ד אמאי לא מייתי דברי רש"י ותוספות גם זה לק"מ דמי שראה הגהות הרב בצלאל עין לו ראתה דלא נחית אלא להעתיק דברי הראשונים דוקא כמבואר. וכבר זכנו ה' לחזות בנועם רוב ספר קדשים בהגהות הרב בצלאל. וכבר כתבנו דגם לשון שהביא הרב ארעא דרבנן הוא מהראב"ד וכבר נדפסו חידושי הראב"ד לימים ראשונים בפראג ש' תע"ה ומקורו נתחדשו בדפוס פה ליוורנו וע"ש בדרך ד' ע"ג ודף ו' ע"ג וע"ד. ועיין בדרך ד' ע"א. ולא אאריך כי את קסתי נתתי קסת נחוצה. ומה שתמה הרב ארעא דרבנן על הרב באר שבע במה שהקשה על רש"י דאם הלכה למשה מסיני היא איך יליף מקרא וכו' ע"ש כבר קדמו הרב חוות יאיר דף קפ"ה ע"ב ועמ"ש לקמן במערכת ה' אות כ"ב בס"ד. ומה שתירץ הרב הנז' לקושיית הרב משנה למלך אמאי לא חשיב לה בפ"ק דכלים וניחא ליה דלא חשיב אלא מילי דקדושה מן הטומאה וכו' כבר קדמו הרב מהר"א בדרך הקדש דף י"ד שהוא חקר חקירת הרב משנה למלך הנז' וכתב שם ריש ע"ב וז"ל ועל פי הדרך שכתבתי במשנה א' יש לתרץ ולעיל סוף דף ב' כתב דברי הר"ש וכתב ונראה דלא חשיב מתני' כי אם מילי דקדושה מן הטומאה וכו' ע"ש כל הלשון ובדברי הרב ארעא דרבנן. ועמ"ש אנכי עפר דל בספרי הקטן פתח עינים ביומא על דף כ"ה ודוק:

⁵² כ"כ בס' מעשי למלך (הלכות בית הבחירה פרק ז הלכה ו) שכן נראה דעת הרמב"ם מדכתב בפ"ח מה' אלו דלויים שומרים העזרה מבחוץ שאסור לישוב בעזרה והנה מוכח דלדעת רבינו אף בא"א ואיכא צורך מקדש אסור ג"כ לישוב שם. ועי"ש מש"כ באורך בזה.

⁵³ כ"כ בשו"ת אגרות משה (יורה דעה חלק ב סימן א ד"ה מה שהביא) וז"ל: מה שהביא כתר"ה ראייה מתוס' זבחים דף נ"ה ד"ה גובה שכתבו אבל שחיטה היתה מיושב הרי מפורש ששחיטה כשרה ביושב והוא כהשגה על מה שלא הבאתי זה לראיה בספרי אגרות משה חיו"ד סימן ב', הנה אף שהאמת ודאי דיושב כשר לשחיטה כדכתבתי, אבל בתוס' זה א"א לפרש דכוונתם על השחיטה שהיתה מיושב, שהא אף שכשר גם ביושב מ"מ הא בעמידה ודאי כשרה השחיטה. וגם הא היה אסור אף לכהנים לישוב בעזרה וממילא היה אסור להם לשחוט הקדשים בישיבה לא מצד השחיטה אלא מצד איסור הישיבה בעזרה. ואף לתוס' יומא דף כ"ה שסובר הריב"א דלאכילה שהוא צורך עבודה היו מותרין לישוב, פשוט שהוא משום דלאכול טוב יותר בישיבה שנמצא שלעבודה זו דאכילה יש צורך בישיבה שלכן מותר כיון שאין הישיבה לצורך עצמו אלא לצורך

כה. יש שכתב לחדש דהא דישיבה אסור בעזרה הוא רק על כסא אבל על קרקע העזרה שרי לישב⁵⁴, ויש שכתב דאף ישיבה על קרקע אסורה⁵⁵.

כט. יש שדן היאך הכהנים היו עושין סוכות בעזרה הלא ראויין הן רק לאכילה ולא לשינה דהא אין ישיבה בעזרה וא"כ היאך יוצאין יד"ח אף באכילה, וכתב ליישב לפי מה שכתבו התוס' בזבחים ט"ז דאיסור ישיבה בעזרה ל"ה רק מדרבנן ולפ"ז ה"ה שינה ל"ה רק מדרבנן וכיון דמדאורייתא הסוכה ראוי לשינה יוצא ידי אכילה ובלא"ה י"ל דכיון דהסוכה ראוי לשינה רק הוא אסור לישן שם ידי אכילה שפיר יוצא⁵⁶.

העבודה, דאם לא היה שום צורך לישב בשעת אכילה איזה טעם הוא דכיון שהוא צורך עבודה יהיו מותרים לישב, הא עבודה גופה אסור עוד יותר בישיבה דלבד האיסור הכללי דישיבה בעזרה איכא עוד איסור דלעמוד לשרת ואיך יהיה זה שהוא צורך עבודה טעם להתיר האיסור דישיבה, אלא צריך לומר דהוא משום דלאכילה יש צורך בישיבה ולכן אף שאסור בישיבה סובר הריב"א דכיון דהישיבה אינו לצורך עצמו אלא לצורך עבודה ליכא איסור הישיבה בעזרה כשהיא עבודה כזו שלא נאמר בה חיוב עמידה דהיא האכילה, וכן הביא מקידוש ידים ורגלים שהיה צורך גדול לישב שהיה קשה מאד לעשות הקידוש בעמידה לר"י ב"ר יהודה והוצרך לסיוע חברו שלכן ר' סמא בד"ר אשי שלא ידע שהקידוש איתקש לשירות הקשה וליתב מיתב, דמשום שהישיבה היתה צורך הקידוש שהוא צורך עבודה היה לן להתיר הישיבה משום דכשהישיבה היא לצורך עבודה באופן שליכא דין עמידה מצד העבודה ליכא איסור מדין ישיבה בעזרה. וא"כ הוא רק באכילה ובקידוש לר' יוסי בר"א אבל בשחיטה שליכא שום צורך לישב בשביל השחיטה שאדרבה בעמידה יותר ראוי ויותר נקל לשחוט, אינו כלום מה שהשחיטה הוא צורך העבודה להתיר איסור הישיבה בעזרה דהא נמצא שהישיבה היא רק צורך עצמו שאירע שנחלש וקשה לו לעמוד עתה בעת ששוחט ולצורך עצמו הא אסור לישב בעזרה.

עוד ראיתי שדיבר בעניין זה האדר"ת בקובץ ישורון (ב, תשנ"ז, קנז – קפו). עי"ש.

⁵⁴ כ"כ בס' מעשי למלך (הלכות בית הבחירה פרק ז הלכה ו): נראה לי דבר חדש דהא דישיבה אסור בעזרה הוא רק על כסא אבל על קרקע העזרה שרי לישב זולת משום עבודה ולעמוד ולשרת בעינן לסמוכן שלי מהא דריש תמיד דתנן דהי' ישנים איש כסתו על הארץ ולא הי' ישנים על המיטות משום דלאו אורח ארעא.

⁵⁵ בסוף ספר עולת תמיד מביא לאחיו הג"ר שמואל גרינוולד זצ"ל דדין דסעליש שכתב: ראיתי במעשי למלך פ"ז מה' ביהב"ח שכתב דבר חדש, דהא דאין ישיבה בעזרה הוא רק על הכסא אבל על הקרקע שרי יעי"ש. וצ"ע על הגאון הנ"ל מש"ס תמיד דף כ"ז עזרה דאי תמה ובעי למיתב לא מצי יתיב וכו', והיינו דא"א לעמוד כל היום כדפי' המפרש שם ומשו"ה הי' שמירתן מבחוקן, ולהנ"ל הלא אם היה עייף הי' אפשר לישב ע"ג הרצפה, בפרט דבארצות המזרח הוא הדרך לישב ע"ג קרקע כנודע, וכמו כן יפלא עליו מיומא ס"ט עומד מכלל דישב והא אין ישיבה בעזרה וכו', והלא על הרצפה שפיר יכול לישב, וכן קשה מסוטה מ' ודפריך עומד מכלל דיושב וכ"כ שם מ"א, והלא י"ל דמייירי ביושב על הרצפה וע"כ דגם על הקרקע אסור לישב בעזרה ע"כ.

וכן בס' עזרת כהנים (ח"א דף קכ"ב ע"ד) כתב בפירושו דאף על קרקע העזרה אסור לישב.

⁵⁶ כן ראיתי שכתב רבי יצחק שמלקיש בשו"ת בית יצחק (אורח חיים סימן ה) ואלו דבריו: ובמ"ש דכהנים הי' עושין סוכה בלשכות הבנויות בחול ופתוחות לקודש דאוכלין שם קדשי קדשים כדאיתא בזבחים נ"ו ולדעת ל"ה מוסיף על הבנין באותן לשכות הבנויות בחול וצ"ל אף דלא הי' רשאין לישן שם לשיטת התוס' יומא כ"ה ובדף ח' ואם עושין סוכה שאינה ראוי לשינה אף באכילה אינו יוצא הנה לפי מה שחולק זקני הגאון ח"ץ סי' צ"ד על דין זה הדבר נכון בפשיטות אמנם אף לשיטת המרדכי והרמ"א והמג"א דלא כח"ץ נכון לפי מה שכתבו התוס' בזבחים ט"ז דאיסור ישיבה בעזרה ל"ה רק מדרבנן ולפ"ז ה"ה שינה ל"ה רק מדרבנן וכיון דמדאורייתא הסוכה ראוי לשינה יוצא ידי אכילה ובלא"ה י"ל דכיון דהסוכה ראוי לשינה רק הוא אסור לישן שם ידי אכילה שפיר יוצא ודוק.

ובחלק אבן העזר (ב סימן קכה) כתב: ושוב הראה לי הרב הה"ג מ' נטע דים אבד"ק סאניק דברי הרוקח שהקש' בהלכות סוכ' אקרא דבחצרות בית אלוקינו והלא אין ישיבה בעזרה ושם כתיב וישבו בסוכות ותירץ בעזרת נשים וגם חצירות הי' בירושלים שהבאים בית אלקים אוכלין שם שלמים.

ל. יש שכתב לחדש דאין לישיב אף בשער ניקנור אף אע"פ שאינו קדוש בקדושת העזרה כיון דהוי לפני ה'⁵⁷.

לא. לשכת החותמות היתה בחול, לפי שצריך הממונה על החותמות לישיב שם כל היום ואין ישיבה בעזרה⁵⁸.

ובעניין זה ראה נמי בס' עלי תמר (מסכת פסחים פרק א הלכה א) שכתב: והנה לשון הרוקח ראש סימן רי"ט בעזרא (נחמיה ח ט"ז) "ויעשו להם סוכות איש על גגו ובחצרותיהם ובחצרות בית אלהים", והלא אין ישיבה בעזרה ושם כתיב, וישבו בסוכות, אלא בעזרת נשים. וגם חצרות היו בירושלים שהבאים לבית אלהים אוכלים שם שלמיהם עכ"ל. והנה מ"ש שחצרות היו בירושלים שאוכלים שם קק"ל מבואר כן כאן בירושלמי ונראה מדבריו הטעם שהיו אוכלים שלמים בבית מיוחד מפני שלא היה להם בית בירושלים לאכול שם הקק"ל. אלא שקשה, שהרי היו יכולים לאכול באכסניות שלהם שהיו אוכלים וישנים שם! ויתכן, שמפני כן אכלו בחצרות מיוחדים ולא באכסניות שלהם כדי לאכול שלמים בצוותא וכמו שהאריך בזה החינוך מצוה ש"ס שתכלית המצוה למען תלמד ליראה את ה' אלהיך במקום התורה והחכמה והוא ירושלים, ששם הסנהדרין יודעי דת ומביני מדע וכו'. ומובן שלזה נחוצה האכילה בצוותא ובקרבת ת"ח יודעי תורה. ומפני כן נראה לי שעשו סוכות בע"נ ובהר הבית כדי לאכול שם חלות תודה ורקיקי נזיר בצוותא שמדינא בעי סוכה, וכן אכלו שם בשר קק"ל. וכן בעזרת ישראל עשו סוכות כדי שהכהנים יאכלו שם קק"ל הנאכלים לפני מן הקלעים ואכלו בסמיכה לכותל שאין בזה משום אין ישיבה בעזרה כמ"ש בירושלמי סוטה פ"ז ה"ז. ודברי הרוקח שלא היו עושים סוכה אלא בעזרת נשים צ"ע, שהרי כתיב בחצרות בית אלהים לשון רבים, והם עזרת ישראל, החצר הפנימי, עזרת נשים והר הבית החצר החיצונה. ובעיקר הדבר שעשו סוכות בחצרות אלוקים לאכול שם קדשים כבר דברו האחרונים בזה עיין בשו"ת בית יצחק או"ח במפתחות ואין הספרים עכשיו לפני. ועיין באוצה"ג סוכה כ"ח שכתבו הגאונים שעשו הסוכות בשביל עולי רגלים שהיו אוכלים וישנים שם אבל על זה קשה קושית הרוקח! הא אין ישיבה בעזרה וגם בעזרת נשים מסופקני אם היה מותר לישיב שם, וגם הלא בעי תשובו כעין תדורו וצ"ע.

עוד בעניין זה ראיתי מציינים שהגאון בעל הכלי חמדה צ"ל בתשובתו שנדפסה בקובץ קול תורה - פאביניץ (סי' נו) כתב די"ל דא"א היה לצאת יד"ח סוכה בסוכה שבעזרה, כיון דאי אפשר לישיב בסוכה זו, דאין ישיבה בעזרה וכו' והרי קי"ל דסוכה שאינה ראויה לשינה אין יוצאים בה ג"כ יד"ח אכילה ע"ש שהאריך בזה. וע"ע בשואל ומשיב (מהדורא ד ח"א סי' כט) שכבר קדמו להכל"ח בהערה זו, דכיון דאין ישיבה בעזרה, א"כ לא יכלו לשבת בסוכה זו, וכ"ש שלא לישיב שם ע"ש.

עוד טוען הגאון הכלי חמדה דכיון דר"א ס"ל בסוכה (לא א) דבעי שקרקע הסוכה יהיה שלו, א"כ לא משכחת סוכה בעזרה, כיון דהיא של גבוה ונקדשה בקדושת הגוף לגבוה, ואינו בכלל לך ע"ש.

וראה עוד בגור אריה יהודה להגר"ל זעמבא ז"ל בקו' המועדים (סי' יח) שכתב לדון, דא"א לבנות סוכה בעזרה כיון דחשיב כהכנסת חולין לעזרה, ולכן אסור להכניס עצי סוכה לעזרה ע"ש מש"כ. (וראה גם בשו"ת בן פורת להגר"י ענגיל ז"ל (סי' ו) שדן כע"ז לגבי לולב במקדש דחשיב חולין בעזרה ע"ש היטב).

⁵⁷ כ"כ בזה בס' משאת המלך (סימן שמז) ובסופו כתב: ולענין איסור ישיבה בעזרה למבואר דשער ניקנור חשיב לפני ה' אף על פי שאינו מקדושת עזרה יאסר ישיבה דהדרש נלמד מהכתוב העומדים לפני ה' ועי' במנ"ח שהק' כיון דלא נתקדש שער ניקנור למה שמרו מבחוץ ולא מבפנים מטעמא דא"א לישיב בעזרה, והרי שער ניקנור לא נתקדש, ולפי"ד ניחא דמ"מ יש בו איסור ישיבה שהרי הוא לפני ה'.

⁵⁸ התפא"י במדות (פ"א אות מ"ח) מבאר דלשכת טלי הקרבן ולשכת עושי לחם הפנים היו עומדין בדרום בית המוקד בחצי שלפנים שהיה קדוש, מכיון שעשויות לדברים קדושים, משא"כ לשכת החותמות היתה בחול, ומפרש התפא"י בתמיד (פ"א אות כ"ב) לפי שצריך הממונה על החותמות לישיב שם כל היום ואין ישיבה בעזרה, ועוד משום ששם גנזו גם אבני המזבח ששקצום העכו"ם [עי' תוס' ריש טז]. לכן היתה בחול בגלל האבנים המשוקצות.

ולשכת בית המוקד היתה גם בחול, ומפרש התפא"י (שם אות כ"ג) משום שמתחממין שם כהנים טמאים לאחר שטבלו, ועוד משום ששם יורדין הטמאים לבית הטבילה.

ל. יש שכתב לחדש דאיסור ישיבה בעזרה הוא רק בבית עולמים אבל בשילה הי' מותר ישיבה דידעו דלא הוי לו קדושת עולם, ועכ"פ לכה"ג בוודאי הי' שרי⁵⁹, אמנם מדברי הראשונים מבואר דאף בשילה ונוב וגבעון נאסרה הישיבה⁶⁰.

לא. יש שכתב להוכיח דלשכת הכה"ג לא נתקדשה בקדושת עזרה שהרי כ"ג היה ישן בה כל ז' ימים וגמירי דאין ישיבה בעזרה כ"א בעזרת נשים, וכתב עוד דאפשר דלשכה זו אף שהיתה בנויה בקדש לא היה לה פתח לקדש כי אם לחול וקי"ל דתוכן חול⁶¹, ויש שדחה דבריו⁶².

לב. יש שכתב שבית המוקד לא הי' בנוי כלל בעזרה משום דקתני דמוקף רובדים של אבן וזקני בית אב ישנים שם ואי הוה בעזרה איך היו ישנים הא אפי' ישיבה אסור בעזרה⁶³.

⁵⁹ כ"כ בס' מעשי למלך (הלכות בית הבחירה פרק ז הלכה ו): והנה בירושלמי פסחים סוף פ' תמיד נשחט פריך והתיבן לא היתה ישיבה בעזרה ומשני תפתר סמך עצמו לכותל נתבאר מזה רק ישיבה אסור אבל סמיכה שרי וכן הוא בירושלמי דיומא פ"ג ואיתא שם דאפי' למלכי בית דוד לא הי' ישיבה בעזרה א"כ נראה דס"ל דשיבה אסור משום כבוד השכינה וא"כ קשיא מהך דעלי יושב על הכסא לכן נראה דכיון דבכמה דוכתין מצינו דהי' חילוק בין שילה למקדש כמש"כ תוס' חולין דף כ"ו א"כ י"ל גם לענין איסור ישיבה בעזרה הוא רק בבית עולמים אבל בשילה הי' מותר ישיבה דידעו דל"ה לו קדושת עולם ועכ"פ לכה"ג בוודאי הי' שרי דרק במקדש דקדושתו עולם אסור אף לכה"ג ולא הותר לחד מ"ד רק למלכי בית דוד ולאידך מ"ד אף למלכי בית דוד הי' אסור והטעם נראה דלכן אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד עפ"י אותה אגדה הובא באו"ז ה' שבת דבעלמא דקשמיט דכל מלכי בית דוד יושבין לפניו ומלכי בית ישראל עומדין מאחריו יעש"ה שוב ראיתי באו"ז הק"פ הביא מדרש שוח"ט ויבוא המלך דוד וישב לפני ד' תני ר"ח אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד ולא כן אמר ר"ה אין ישיבה למעלה שנאמר שרפים עומדים ממעל לו למעלה אין ישיבה ודוד יושב ומסיק דבאמת אף למלכי בית דוד אין ישיבה כדאיתא בירושלמי פ' תמיד נשחט יע"ש א"כ למ"ד דיש ישיבה סובר בוודאי גם למעלה יש ישיבה לדוד.

ומצאתי נמי מצינינים שהרמ"ע מפאנו בעשרה מאמרות (מאמר אם כל חי ח"ג סי' י') מיישב דאין מחלוקת בין הבבלי להירושלמי, דהא דאמר ר' אמי דאין ישיבה בעזרה אלא לכהנים גדולים בלבד ויליף לה מעלי הכהן מיירי במשכן שילה בלבד דכתיב בימים ההם אין מלך בישראל ועלי הי' שופט במקום המלך ועכ"כ הותר לו לישוב, אבל משנבנה בית עולמים ע"י מלכי בית דוד וכהן גדול עומד ומשמש לפניו אז אסור לישוב רק מלכי בית דוד מותרין.

⁶⁰ כן מצאתי בחדושי הריטב"א (יומא דף כה.) שכתב: אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד. פרש"י ז"ל דכתיב בדוד (ויקם) וישב לפני ה', ואף על גב דבימי דוד לא הי' שם אלא משכן שהיה בשילה או בנוב וגבעון, אף שם היה מקום מקודש כעין עזרה שאין בו ישיבה לאחרים.

⁶¹ משנה למלך (הלכות בית הבחירה פרק א הלכה ט).

⁶² בס' מעשי למלך (הלכות בית הבחירה פרק א הלכה ט) כתב די"ל דשינה שאני כמש"כ הראב"ד פ"ק דתמיד דלכן הי' שרי שינה משום דפרישה דכה"ג ילפינן ממילואים דכ' ז' ימים תשבו פתח אוהל מועד ובעינן פרישה למקום קדוש ועכ"כ דא"א דהוא לצורך מקדש שרי אך בעזרה אך זה ניחא לענין שינה דא"א אבל לעשות בשל עץ הא אפשר בשל אבנים לכן מחוורתא דהטעם משום דהוה בית דקבעו בבנין וסדו בסיד ובטל לגבי בנין אבנים וכדאיתא ב"ב דף ס"ז גבי צינור שקבעו וכמו שיבואר בה' מעה"ק.

⁶³ כ"כ המעשי למלך (הלכות בית הבחירה פרק ה הלכה י) ע"ד הרמב"ם: וארבע לשכות הי' בה שתיים קודש וכו'. וכו' הכ"מ דפירש"י ביומא פ"ק דף ט"ו ושתיים בקודש ושתיים בחול של בית המוקד מקצתה בנוי בתוך עזרה מקודשת ומקצתו בחול ותימה דהא רבינו ע"כ אין מפרש כפירש"י דמדבריו מוכח שבית המוקד לא הי' בנוי ממנו כלל בעזרה אלא הי' בצד העזרה והיינו דאין גורס במתנית' דמדות שתיים בקודש ושתיים בחול דמזה משמע כפירש"י אלא הי' גורס שתיים קודש ושתיים חול כנראה מלשונו בדיוק ונראה שהכריח

לג. אדם שהכין מצה ממנחות שיש לאוכלם בעזרה, יל"ע דהיאך יצא יד"ח מצה הלא לא יוכל לאוכלה בהסיבה דאין ישיבה בעזרה⁶⁴.

רבינו כך שבית המוקד לא ה' בנוי כלל בעזרה משום דקתני דמוקף רובדים של אבן וזקני בית אב ישנים שם ואי הוה חצון בעזרה איך ה' ישנים הא אפי' ישיבה אסור בעזרה ובאמת המפרש בתמיד נרגש בזה וכ' מוקף לאו דוקא אלא אותו בית המוקד שבנוי בחול ה' מוקף רובדים אבל לרבינו לא ניחא לי' בכך ולכן מפרש שלא ה' בעזרה אלא דה' קודש שקידשן אותן בעזרה ובהכי ניחא מה שהקשה המפרש דקתני שעל מקום גבוה ה' בנוי והא גגין ועליות לא נתקדשו להנ"ל ניחא דלא ה' קדושים מכח קדושת עזרה אלא שבי"ד הקדישן בפ"ע וכן העלה בס' חק נתן רק שהקשה מהא דזבחים דף נ"ד אמר ר"י אמר שמואל אין חייבין משום טומאה אלא למעוטי לשכות בנוית בחול ופתוחות על אורך קפ"ז על רוחב קל"ה ופתוחה לקודש ואם נאמר שבי"ד קידשו אמאי א"ח משום טומאה דהא בי"ד יכולין להוסיף על העזרות ות"י דאף שבי"ד קידשו לא קידשו בקדושת עזרה ממש אלא פחות ממנה ואדרבא לפירש"י דקדוש קדושת עזרה ממש תיקשי אמאי א"ח אטומאה וכי תימא תיפוק לי' דפתוחה לקודש די"ל כיון דלא ה' בנויבקודש ויש לה ב' פתחים הוה חול כדאיתא בתוספתא.

⁶⁴ בספר מקראי קודש להגרצ"פ פרנק ז"ל על פסח (ח"ב סי' לא) הקשה בברכות לז. דקתני בלקט מכולן וכו' אם מצה הוא - אדם יוצא בו ידי חובתו בפסח. והרי כזית מצה בעי הסיבה, ואף בדיעבד מעכב, וכמ"ש הרא"ש ונפסק בשו"ע (סימן תעב סעיף ז): "כל מי שצריך הסיבה אם אכל או שתה בלא הסיבה לא יצא, וצריך לחזור ולאכול ולשתות בהסיבה". והרי אין ישיבה בעזרה, והתוס' לא הקשו אלא מחמץ ולמה לא הקשו ממצה.

והגאון הגר"י אברמסקי השיבני, דהא דהסיבה מעכבת וצריך לחזור ולאכול אינו אלא מדרבנן אבל מדאורייתא יצא גם בלי הסבה. וכותב הגרצ"פ פרנק ז"ל: והערתי דאי כבר יצא מאי מהני דיחזור ויאכל, דההסיבה הוא שלא בזמן קיום המצוה, ועוד דמשמע דרבנן הפקיעו המצוה, וא"כ שוב קשה כיצד אמרו דאם מצה הוא אדם יוצא ידי חובתו, הא מדרבנן לא יצא.

ולכאורה יש לתרץ דמשכח"ל שיאכל בלשכות הבנויות בחול ופתוחות לקודש דאוכלין שם קדשי קדשים ומ"מ מותרין בהן בישיבה, אבל זה אינו אלא לפי דברי התוס' ביומא (דף ח ע"ב ד"ה דאי) שדין ישיבה בעזרה תלוי בדין כניסה בטומאה לענין כרת, ומכיון שלענין כרת אין דינם כהקדש כך אין דינם כקודש לענין ישיבה, אבל לפי מש"כ התוס' (יומא דף כה ע"א) גם לשכות הבנויות בחול ופתוחות לקדש דינם כקודש לענין ישיבה. וי"ל דרש"י ס"ל כהתוספות (דף ח). ויעוין במהרש"א (יומא דף כה) שמפקפק בהוכחת התוס' שם. עוד י"ל דרש"י ס"ל דלאכילת קודש שריא ישיבה בעזרה, אם משום דאכילת קדשים חשיבא עבודה כתירוץ השני בתוס' (דף כה ע"א ד"ה אין ישיבה), או משום דכתיב 'למשחה' ומה"ט הותרה הישיבה כתירוץ השלישי בתוס' הנ"ל, אולם לתירוץ הראשון שבתוס' גם לאכילת קדשים אסורה הישיבה בעזרה.

עוד יש לתרץ, דמה שאומר אם מצה יצא ידי חובתו, היינו שעבר וישב ואכל בישיבה שלא כדין, דמ"מ לענין מצות עשה דמצה קיים אמרינן, ואין לומר דאינו יוצא משום מצוה הבאה בעבירה, דדמיא לקורע בשבת, דאמרינן בירושלמי (שבת פ"ג ה"ג) דאין בזה משום מצוה הבאה בעבירה משום דאין גופה עבירה.

אבל כל זה שנויי דחיקי לאוקמי דמיירי רק בכי האי גוונא שאכל בלשכות הבנויות בחול ופתוחות לקדש, או בעבר וישב ואכל בישיבה שלא כדין (ויעוין ביבמות (דף י ע"א) כל דאי לא קתני).

אבל בפשוטו י"ל שהאיסור של ישיבה בעזרה פועל שלא יהא צריך שם הסבה, ושבעזרה יהיו יוצאים ידי חובת אכילת מצה בעמידה שלא בהסבה, דאכילת מצה במקדש הוי כאכילת תלמיד לפני רבו שיוצא ידי חובה בלא הסבה, ובשניהם ההסבה נדחית מפני כבוד שמים.

והגר"י אריאלי פקפק בדברי אלה שבעזרה יוצא ידי מצה בעמידה, ואמר שמכיון דמצות הסיבה הוא גם כן כבוד שמים, למה יפטר מהסיבה משום כבוד שמים. ואמרתיו שלדבריו גם בפטור הסיבה לפני רבו י"ל כן, דאין סברא דכבוד רבו ידחה מצוה, אלא ודאי דאמרינן דמשום כבוד רבו פקע מצות הסיבה ואין כאן ביטול מצוה כלל, ולמה לא נאמר כאן לענין כבוד שמים, דמכיון דיש איסור לשבת בעזרה ולדעת רש"י הוא הלמ"מ, אין גרעון במצות מצה בלי הסבה, דעשה דמצות מצה מקיים בשלימות באכילתה בלא הסיבה, ומסתבר דהסיבה אינה אלא מדרבנן ולא אתי דרבנן ודחי איסור דשיבה בעזרה, ובודאי במקום איסור לא העמידו דבריהם.

וחתן בני הוסיף, שבדברי הרמב"ם (בספר המצות מצות עשה כא) מבואר שאיסור ישיבה בעזרה נכלל במצות מורא מקדש, שכתב שם: "וכבר התבאר במקומות מהתלמוד, שאין מותר לשבת בעזרה אלא מלכי בית דוד בלבד וזהו באמרו יתעלה 'ומקדשי תיראו', ולשון ספרי וכו' ושם נאמר גם כן, לא מן המקדש אתה ירא, אלא ממי ששיכן שכנינו במקום הזה", וגם שורש הדין שתלמיד לפני רבו אינו צריך הסיבה הוא משום דמורא רבך כמורא שמים, כדאיתא בפסחים (דף קח) והיינו שבאכילה בהסיבה לפני רבו הוא עובר על 'מורא רבך',

לד. הכהנים שלא היו אוכלים בישיבה, ודרך האכילה הוא בעמידה, הרי אלו מצטרפין לזימון אפי' בעמידה⁶⁵.

ולשון הרמב"ם (הלכות תלמוד - תורה פ"ה ה"ו): "ולא יסב אלא יושב כיושב לפני מלך", נמצא שגם הישיבה בעזרה וגם ההסבה לפני רבו שניהם מדין מורא, אלא שמורא שמים כולל גם איסור ישיבה, ובמורא רבך לא נאסרה רק ההסיבה, ומפני מורא של שניהם נדחית ההסיבה, והיינו שאמרו תלמיד בפני רבו אינו צריך הסיבה דמורא רבך כמורא שמים, וכ"ש שבמקדש נדחית ההסיבה מפני מורא המקדש שהוא מורא שמים עכ"ד. וכמובן שלפ"ד הצ"ח שהבאנו לעיל א"ש גם כן. וכ"כ גם בשו"ת בנין ציון (ח"א סי' ל) שבמצה של פסח שני אין הדין דהסיבה וא"ש.

ובהערות הגרי"ש אלישיב (מסכת פסחים דף קח.) מצאתי שני עמדות ע"כ וכתב: אבל קשה דבפשוטו מיירי הדין אף במצה דפסח ראשון, וביותר דהתוס' ביומא כתבו דאין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד היינו אפילו בזמן אכילת קדשים והיו אוכלים קדשי קדשים בעזרה בעמידה וקשה דא"כ הכהנים שהן בליל פסח במקדש אכלו בעמידה את הפסח והמצה והא בעינן הסיבה כדי לצאת ידי מצות מצה ופסח וי"ל דבאכילת שיירי המנחות במקדש אין לך תלמיד אצל רבו גדול מזה, שהרי העומד בעזרה, וודאי פטור מהסיבה. וכדלהלן, ואף בעמידה מתקיים הדין שפיר [ובחיזושו לראש השנה דף כח. כתב לפי"ז: שכפאוהו פרסים. יש להקשות דאמרינן שהאוכל כזית מצה ולא היסב לא יצא, (כמ' בשו"ע סי' תע"ב ס"ז), וא"כ איך יצא בכפאוהו פרסיים ואין לתרץ דמיירי כשהיסיב דהרי אף אם היסב אינו שייך הישיבה דרך חירות במקום כפיה ולומר דמיירי באופן שפטור מהסיבה אין משמע, וי"ל דאמרינן (מנחות ע"ה ב) דכהנים יוצאים יד"ח אכילת כזית מצה במה שאוכלים מצות המנחות, ומקשינן הא בעינן הסיבה ואין ישיבה בעזרה וע"כ דבעזרה אכלוהו דקדשי קדשים נאכלים רק לפני מן הקלעים, ועיין בתוס' יומא (כ"ה. ד"ה אין), דהיה מותר לכהנים לישב בשעת אכילת קדשים, מכיון דבעינן למשחה שיהא אכילה בדרך גדולה ועוד תירצו בזה, דכיון דאין ישיבה בעזרה, ממילא פטורים הם מהסיבה דהוה כתלמיד בפני הרב, ונראה דהיסוד הוא שאם אכלו להכזית מצה בדרך חירות כפי יכלתו באותה שעה יצא ולכן תלמיד בפני הרב וכהן בעזרה כיון שפטורים מהסיבה הרי עשו הדרך חרות כפי יכלתם, [ושוב א"צ עוד להדר לאכול כזית מצה במקו"א בהישיבה], וה"נ בכפאוהו פרסיים כיון שאין שייך הסיבה באותה שעה, הריהו יוצא בלא הסיבה, כיון שאכלו בדרך חרות כפי יכלתו].

⁶⁵ כ"כ הפרי מגדים (אורח חיים אשל אברהם סימן קצו ס"ק א) וז"ל: ומיהו באין ישיבה בעזרה [יומא כה, א] כו' ניזיל ונאכל בדרך פלן [ברכות מב, ב] הוה קביעות.

והפסקי תשובות (הערות סימן קצג) הבי"ד וכתב: והיינו כיון שכן דרך האכילה ומכוונים לעמוד במקום מסוים ולאכול הרי אלו מצטרפין אפילו בעמידה, ומזה נלמד גם לענין העומדים בצידי שלחן רבותיהם ואוכלים בעמידה שמצטרפין לזימון כיון שדרך האכילה כן הוא מחמת כבוד רבו, וכעין שמש המצטרף גם כשאכילתו בעמידה (ועיין לקמן סי' קצ"ט אות א') וכ"ש כשיש עשרה שיושבים אצל השלחן שיכולים להצטרף להם אף האוכלים בעמידה.

וראה בס' טל תורה (מסכת ערכין דף ד.) שכתב: ל"צ דקאכלי קדשים. לכאורה הו"מ למימר דמיירי בקדשי קדשים כגון שירי מנחה בעזרה וסד"א דלא מצטרפי לזימון כיון דל"ש בזה קביעות והסיבה כיון דאין ישיבה בעזרה ועיקר קביעות הוא בישיבה וקמ"ל דלצורך אכילת קדשים רשאי לאכול בישיבה כתוס' יומא כ"ה ד"ה אין וצ"ע. עי"ש.

עוד בעניין זה נציין למש"כ האדר"ת בספרו בני בנימין (הלכות ברכות פרק ד הלכה א) שכתב: וכן אם בירך כשהוא עומד יצא. ילה"ר בד"פ ממש"ל פ"ה ה"ו. והרי כהנים האוכלים מנחות אוכלים בעמידה דאין ישיבה בעזרה אלא למב"ד. ואיך יברכו שם. ולילך למק"א הרי אסור. וי"ל דבכהנים דזריזים הם מותר. ועי' ירושלמי ריש פסחים. ויל"ח מנ"ד אך עי' תוס' יומא כ"ה א'. שדעתם דמותר לאכול קדשים בישיבה דהוא צורך עבודה. אך בזבחים ט"ז א' לס"ל כן וכ"ד רבינו עמש"כ בס"ד פ"י ממע"ק. ותו דבהמ"ז ודאי דאסור בישיבה. אך באמת אין הדין צריך לראיות כלל. וגם כשישב בפתח עזרת ישראל שפיר דמי שרואה מקומו הראשון.

ושם בפרק ה הלכה ו כתב עוד: הכל חייבין כו' אפילו כהנים שאכלו ק"ק בעזרה. אולי הטעם דס"ד דלא יצטרפו לזימון משום שאין אכילתם נקרא אכילה דה"ל אכילת מצוה ולא להנות. וקרא כ' ואכלתם היינו רק אכילת רשות. וזש"ש בגמ' סד"א ואכלו אותם אשר כופר בהם כ' קמ"ל ואכלת ושבעת. ר"ל דמ"מ הוי אכילה שנהנה בה וגם מקיים מצות התורה. וכיון שהשי"ת ציוה לאכול ודאי שמה אכילה. ומזה ראי' לשי' רבינו ספ"א דעל אכילת איסור אין מברכין דלא מיקרי אכילה ול"ש ע"ז בהמ"ז. ובחי' שם הארכתי בס"ד, וי"ל ג"כ בפשיטות דסד"א דל"ה קביעות דהרי אוכלים בעמידה דאין ישיבה בעזרה לכהנים. וא"כ ל"ה קביעות לזימון קמ"ל. ועמש"ל פ"ד ה"א בס"ד. ולכאורה יל"פ דקמ"ל דקאמר היינו משום ושבעת דמ"מ הרי שבעים הם. ויהא ראי' מזה דגם שביעה בלא אכילה חייב בבהמ"ז ונפ"מ טובא מזה.

לה. אדם קיטע שאין יכול לילך אלא בעזרת כסא וסמוכות שלו אין לו להכנס אם זה לעזרה דחשיב כשישיבה⁶⁶, ולכאן לדבריו ה"ה לאדם נכה שאין לו ליכנס עם כסא גלגלים, ועי' הערה⁶⁷.

ומצאתי בהערות הגרי"ש אלישיב (מסכת ברכות דף נא:): שכתב: הלכתא בכלהו יושב ומברך, האדר"ת הקשה לפי"ד הגמ' כאן איך בירכו הכהנים באכילתם מן המנחה הרי אין לברך מעומד, ולישב אינם יכולים כיון שאין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד. ולאכול שפיר אכלו מיושב במקדש כיון שהאכילה עצמה היא חלק מהעבודה וצורת עבודה זו היא בישיבה, ואף על פי שבשאר עבודות צריך עמידה כדילפינן בזבחים כג: מקרא דלעמוד ולשרת. ואף יתירה מכך יש בזה דאכילת קדשים בעינן למשחה בדרך גדולה, וא"כ ודאי צריך לישיבה בשעת אכילת קדשים וכן מבואר ביומא (כה א) בתוד"ה ואין וע"ש עוד שיש מן הראשונים שפליגי ע"ד התוס' בזה. ומ"מ לברך בישיבה אינו יכול במקדש, ולכך צ"ל שצריך הכהן להמשיך אכילת הפת מחוץ למקדש ולברך שם בישיבה, וא"כ אין לומר שמפני שא"א בדרך אחרת שהותר לו במקדש לברך בעמידה כיון שיכול להמשיך אכילתו בחוץ ולישב.

⁶⁶ כ"כ המלאכת שלמה בשם גאון שגם בכסא אין נכנסין לפי שאין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד, ועל גבי הכסא הוי כשישיבה ולא כעמידה.

וכן מצאתי שכתב בערוך (הובא בקובץ שיטות קמאי שבת סו): הסמוכות שלו טמאין במדרס הזב ויוצאין בהן בשבת שאינו משא, ונכנסין בהן בעזרה שאין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד והסמוכות אין מגינות, אבל כסא סמוכות - טמא מדרס - שהוא כלי ואין יוצאין בה בשבת שאינה תכשיט, ואין נכנסין בה לעזרה שנמצא כרוכב ואינו עומד שהיא מגעת לארץ.

⁶⁷ ראה בחשוקי חמד (מסכת שבת דף סו.) שדן בזה וכתב: שאלה. נכה שאין לו רגלים והוא יושב על כסא גלגלים האם מותר לו להיכנס לעזרה, שהרי קיי"ל אין ישיבה בעזרה כי אם למלכי בית דוד בלבד, האם ישיבה בכסא גלגלים נחשבת לישיבה?

תשובה. נאמר במסכת שבת דף סו ע"א כסא וסמוכות שלו טמאים מדרס... ואין נכנסים בהם לעזרה. ופרש"י ואין נכנסים בהם לעזרה דמנעל ניהו. וכתב התוי"ט (ד"ה ואין) פירש הרע"ב דמנעל הוא, וכן פירש"י. ונראה דהא נמי לא קאי אלא אסמוכות, אבל כסא וספסלים, ודאי דלאו מנעלים ניהו. ועוד נ"ל דהא דתנן "בעזרה", ה"ה להר הבית נמי לא, כיון דמנעל הוא, עכ"ל. משמע דס"ל לתוי"ט שאין לכסא וספסלים דין של מנעל ומותר להיכנס עמם לעזרה. אולם המלאכת שלמה כנראה הוקשה לו למה כתב "עזרה" הרי גם בהר הבית אסור לעלות במנעלים, ולכן הביא פירוש הגאון... ונכנסים בהם לעזרה שאין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד לבד, ... אבל כסא אין נכנסין בהן לעזרה, שנמצא כרוכב, ואינו עומד, שהיא מגעת לארץ, עכ"ל. משמע שאסור להיכנס בעגלת נכים לעזרה כי נחשב יושב. ומהתוי"ט משמע לכאורה דמותר. ועוד נראה שהרי לכאורה פירוש הגאון מדויק מאד דלכן כתבה המשנה שאסור להיכנס לעזרה, "עזרה" דוקא ולא להר הבית, ולמה מיאן רש"י והרע"ב לפרש כך? ואולי ס"ל דמותר.

ונפ"מ גם בזמן הזה אם צריך להיכנס משום פיקוח נפש לעזרה, ויכול להיכנס שם אדם העומד על רגליו ויכול להיכנס שם נכה על כסא גלגלים, יכנס הבריא ולא הנכה כי נחשב ליושב בעזרה. והנה ב' טעמים אפשר לומר למה מותר, א. רק לבריא אסור לישיב כי יכול לקיים לעמוד לשרת משא"כ הנכה. ב. כסא זה המעביר את הנכה ממקום למקום אין לו שם ישיבה כי הוא לא נועד לישיבה מפאת חוסר נוחיותו, שהוא מיועד להעביר את הנכה, וכעין סברא זו שמעתי ממו"ח מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל שנשאל אם מותר לשבת באוטובוס בתשעה באב והשיב: הישיבה באוטובוס אין לה שם ישיבה, כי לא יושבים שם לשם נוחות כי אם לשם מעבר ממקום למקום, וכך גם הישיבה בכסא גלגלים אם הכסא מיועד רק להעבירו ממקום למקום.

יש גם להסתפק אם מותר לרכב על כתפי חברו כשהוא מהלך, האם רוכב כמהלך דמי, או שמא הוא נחשב יושב בעזרה. ולענין שאלתנו, אולי אם הוא כל הזמן במצב של הליכה על כסא הגלגלים, אין זה מצב של ישיבה, ורוכב כמהלך דמי. ובפרט אם הכסא לא נוח לישיבה כי אם להעבירו ממקום למקום וצ"ע אם אפשר להתיר.

והנה המשנה למלך (בית הבחירה פ"ז ה"ו) כתב: ואין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד. לא נתבאר, איסור זה אם הוא מהתורה או מדרבנן.... וכתב רש"י בסוטה דף מ' אין ישיבה בעזרה, דאין כבוד שמים בכך. ואפילו מלאכי השרת אין להם ישיבה. נראה דס"ל דמדרבנן הוא האסור. ומיהו יש ליישב דבא לתת טעם למה אסרה תורה הישיבה. ובתוס' פ"ב דזבחים (דף טז ע"א) ספוקי מספקא ליה אם הוא מדרבנן, יעו"ש. ועכ"פ אם נאמר שהאיסור הוא מדרבנן לפי רש"י אתי שפיר למה מיאן רש"י לפרש כשיטת הגאון דלא מסתבר דלקטוע רגלים אסור לישיב על הכסא שלו, כיון שאין בזה זלזול בכבוד שמים.

לו. אף על פי שהמקדש היום חרב בעונותינו, חייב אדם במוראו כמו שהיה נוהג בו
בבנינו ולא ישב בעזרה⁶⁸.

⁶⁸ כ"כ הרמב"ם (פ"ז מהל' ביהב"ח הל"ז) וז"ל אף על פי שהמקדש היום חרב בעונותינו, חייב אדם במוראו כמו שהיה נוהג בו בבנינו. לא יכנס אלא למקום שמותר להכנס לשם ולא ישב בעזרה ולא יקל ראשו כנגד שער המזרח שנאמר את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו מה שמירת שבת לעולם אף מורא מקדש לעולם שאע"פ שחרב בקדושתו עומד.

ובס' משאת המלך (סימן שג) כתב: יל"ע קצת בדברי הרמב"ם דנקט לתלת מילי דנוהגים בחורבנו דלא יכנס אלא במקום שמותר להכנס לשם ולא ישב בעזרה ולא יקל ראשו כנגד שער המזרח. וצ"ע מש"נ הני דנקט לה טפי מכל האיסורין הנוהגין בדין מורא מקדש, ובשלמא איסור ביאה נקט כמוש"כ שכיון לאיסור דאל יבא בכל עת וגו' שלא כתבה לעיל אלא בהל' בימ"ק כתב כאן דקיים לעולם שהרי יסודו משום מורא מקדש כמוש"נ. וכמו"כ מה דנקט ולא יקל ראשו כנגד שער המזרח ניהא נמי דהרי טעמא משום שהוא מכוון נגד בית קה"ק והשתא שחרב הכל אין עדיפותא למקום זה על שאר המקומות והיה בדין שלא ינהג דין זה בחורבנו קמ"ל דנוהג. ובאמת צע"ג מש"נ שער המזרח משאר המקומות כמו שהעירנו וצ"ע. אולם מה דנקט לאיסור ישיבה בעזרה צ"ע באמת מאי רבותא איכא בהא טפי מאידך הל' השנויות במורא מקדש לעיל וצ"ע.

ויתכן דאיסור ישיבה בעזרה הרי למדנוהו מהעומדים לפני ה' ולכאורה מדין זה כל מקום שיש שכינה עליו לעמוד ואסור בישיבה, וכיון דהשכינה בביהמ"ק צריך לעמוד ואסור לישב, אבל עדיין לא שמענו שזה מדין מורא מקדש, ואף על פי שאמרו לא ממקדש אתה ירא וכו' מיהו החפצא הוא מורא מקדש כדאשכחן שאסור לעשות בית תבנית בית, וזה ע"ד מורא מלך שג"כ לא מהמלך אתה ירא אלא מה' דכתיב לה' המלוכה, ומעתה לאחר חורבנו שנסתלקה השכינה (אף על פי שכתב הרמב"ם דלכן לא בטלה הקדושה מפני שהשכינה אינה בטילה אבל כפה"נ יש כמה דרגות בהשראת השכינה, שהרי אמרו מעולם לא זזה שכינה מכותל מערבי, ומינה דמכל המקדש נסתלקה) הרי עתה האיסור רק משום מורא מקדש שישנו אף אחר שחרב, וא"כ ניהא דלא מנה זאת הרמב"ם מקודם בהדי פרטי מורא מקדש, שהרי בלא"ה יש לו לעמוד מפני מורא שכינה, ורק לאחר חורבנו הוא דאיכא נפקמ"נ במה שהוא בכלל מורא מקדש, כן נראה לפום ריהטא ויש להתיישב בדבר.

ונציין נמי למה שראיתי שכתב בס' כלי חמדה (פרשת שופטים אות ו – ז): בביאור לשון הרמב"ם ז"ל בספר המצוות (מצוה כ"א) שכתב בזה"ל: וכבר התבאר במקומות מהתלמוד שאינו מותר כלל לשבת בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד כו', ואמרו ית' [ויקרא י"ט, ל'] ומקדשי תיראו, וזה חובה תמיד ואפילו בזמנינו זה שהוא חרב בעונותינו שרבו, ולשון ספרא אין לי אלא בזמן שבהמ"ק קיים, בזמן שאין ביהמ"ק קיים מניין ת"ל את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו, מה שמירת שבת לעולם אף מורא מקדש לעולם עכ"ל. שנראה מדברי הרמב"ם ז"ל שבא ליתן טעם שלא הותר בעזרה הישיבה בשום אופן אלא למלכות בית דוד בלבד, יען דמורא המקדש אינו בטל בשום זמן, לכן אין ישיבה לשום מלכות וכהונה בעזרה כי אם למלכות בית דוד שג"כ אין לה בטילה עולמית, ותמיד מלכות ב"ד הוא בכח שמו שאמרו חז"ל [סנהדרין צ"ח ע"א] דשאלו אימת אתי מר אמר היום אם בקולו תשמעו [תהלים צ"ה, ז'], ולכן היא ג"כ דבר נצחי ולכן מותר להם הישיבה בעזרה, נראה מדברי הר"מ ז"ל דאף לכהנים לא הותר בשום אופן הישיבה בעזרה אף לאכילת קדשים וכת' הראשון בתוס' יומא (דף כ"ה ע"א ד"ה אין ישיבה בעזרה).

וי"ל בזה ביאור לשון הלל הזקן [שבת ל"א ע"א] שאמר להגר דמקרא זה דהזר הקרב יומת נאמר אפילו על דוד מלך ישראל, שהוא תמוה מ"ש דוד מלך ישראל דנקט כמ"ש באות א', ולהנ"ל י"ל דהילל הזקן הסביר להגר שענין זה דתורה אסרה עבודה לזרים אינו מפאת קדושת המקדש שאין ראוי לעבוד בו כי אם כהנים ולא זרים, דהרי חזינן דישיבה בעזרה דאסור אפילו לכהנים, מ"מ למלכי בית דוד מותר, הרי דקדושת מקדש הותר למלכים אפילו במקום שאסור לכהנים, ומ"מ אם מלך קרב לעבודה יומת, ולא דוקא לעבודת הכהנים רק אפילו עבודת הלויים שמקרא זה נאמר בעבודת הלויים בפרשת במדבר, וע"כ שהוא גזירת הכתוב מחוקי התורה שאין עבודה כשירה אלא לכהנים, ואם כן אין אפשרות שגר יעבוד עבודה.

עוד נציין שבס' רשימות שעורים ברכות סב: בהערה כתב: יל"ע האם קיימת נ"מ בזה"ז בין הרמב"ם לבין הראב"ד במצות מורא מקדש, דלרמב"ם המצוה חלה משום קדושת ביהמ"ק ולראב"ד מצות מורא מקדש חלה משום קדושת בית הבחירה. ויתכן דנ"מ לענין איסור ישיבה בעזרה, דלשיטת הרמב"ם חל איסור זה אף בזה"ז משום דקדושת המקדש קיימת אף בזה"ז ומשו"ה חלה קדושת עזרה וקדושת הר הבית בזה"ז. ואילו לראב"ד יתכן דליכא קדושת עזרה בזה"ז מדליכא חלות קדושת בית המקדש דחלה רק קדושת בית הבחירה, ובקדושת בית הבחירה ליכא חילוק מקומות, ואין נ"מ בין קדושת העזרה לקדושת הר הבית דקדושה אחת הן, וצ"ע.